

Ārlietu ministrija

Ārlietu ministra ikgadējais ziņojums

par paveikto un iecerēto darbību valsts ārpolitikā
un Eiropas Savienības jautājumos 2023. gadā

Saturs

Latvija mainīgajā drošības vidē	8
Transatlantiskās attiecības.....	8
NATO alianses un ES spēju stiprināšana.....	10
Atbalsts Ukrainai un pretdarbība Krievijas agresijai.....	12
Noteikumos balstītas starptautiskās kārtības veicināšana.....	17
ES ārējās un drošības politikas dimensijas un Latvija ārpolitika	23
Ekonomiskā izaugsme un konkurētspēja, stiprāka ES un tās ietekmes globāli palielināšana.....	28
Iekšēji efektīvāka un noturīgāka ES.....	28
ES ārējās tirdzniecības politika	31
Pasaules Tirdzniecības organizācija.....	32
Latvijas dalība OECD	32
Divpusējā ekonomiskā sadarbība.....	33
Latvijas valstspiederīgo interešu aizsardzība, sabiedrības iesaiste ārpolitikas veidošanā un īstenošanā, diasporas potenciāla izmantošana	35
Sabiedrības informēšana un iesaiste ārpolitikā	35
Sabiedrības līdzdalība	36
Konsulārais darbs un konsulārā palīdzība.....	37
Saikne ar diasporu.....	38

Kopsavilkums

Dažāda mēroga konfliktu intensitāte pasaulē turpina pieaugt, apdraudot ANO Hartā, starptautiskajās tiesībās un likuma varā balstīto globālo kārtību. Ukraina, apturot Krievijas uzbrukumu, turpina atgūt okupētās teritorijas, kā arī sper svarīgus soļus ceļā uz dalību Eiropas Savienībā (ES) un NATO. Stratēģiskās stabilitātes un bruņojuma kontroles jautājumos pastiprinās kontroles mehānismu erozija. Hibrīdie uzbrukumi kļūst par arvien lielāku destabilizējošo faktoru. Pasaules ekonomika turpina saskarties ar vispārēju nenoteiktību, tās izaugsmes perspektīvas ir neskaidras. Eiropas valstīs un citur ir vērojama sabiedrības viedokļu polarizācija un politiskās varas sašķeltība, kas apgrūtina lēmumu pieņemšanu. Savukārt Ķīna starptautiskajās organizācijās turpina mērķtiecīgi virzīt iniciatīvas, kas vērstas uz esošās noteikumos balstītās starptautiskās kārtības pārveidošanu atbilstoši savām interesēm. Vienlaikus, Latvijai nav tiešu militāru draudu, NATO ir spēcīgāka un vienotāka nekā jebkad, bet ES pieņēmusi stratēģiskus lēmumus aizsardzības, ekonomiskās drošības, paplašināšanās un citās jomās. Būtiski pieaugusi sabiedrības interese un iesaiste drošības un ārpolitikas jautājumos.

Krievijas agresija Ukrainā ir lielākais ilgtermiņa drauds drošībai un ANO Hartas noteikumos balstītajai starptautiskajai kārtībai. Ukrainas uzvarai būs izšķirīga nozīme, kāda izskatīsies un uz kādiem principiem balstīsies starptautiskā vide nākotnē. Krievijas mēģinājumi ar militārā spēka palīdzību mainīt valstu robežas ir piemērs centieniem iznīcināt likumos balstītu varu un aizvietot to ar spēka diktātu. Ukrainas sīvā pretestība agresoram ar konsekventu tās sabiedroto palīdzību ir apturējusi Krievijas militāro ekspansiju un izjaukusi tās plānus iznīcināt Ukrainas valsti un tautu, kā arī noturējusi sabiedroto vienotību un atbalstu integrācijai ES un NATO.

Neraugoties uz nopietniem zaudējumiem, Krievija turpina agresiju pret Ukrainu, vienlaikus atjaunojot savas militārās spējas. Tāpēc starptautiskajai sabiedrībai nepieciešams palielināt visa veida atbalstu Ukrainai un vājināt Krievijas militāro potenciālu, tai skaitā vēršot stingrus pretpasākumus attiecībā uz Krieviju atbalstošajām valstīm, uzņēmumiem un indivīdiem.

Tuvajos Austrumos "Hamās" teroristiskā grupējuma uzbrukums Izraēlai ir prasījis lielu upuru skaitu, radot saspīlējumu un saasinot pretrunas visā reģionā, kas ietver sevī risku izvērsties par augstas intensitātes reģionālo konfliktu ar globālām sekām. Irānas atbalsts bruņotiem grupējumiem un destabilizējošiem spēkiem veicina situācijas tālāku pasliktināšanos. Politiskā nestabilitāte un vardarbības eskalācija ir vērojama Sahelas reģionā Āfrikā, kur nozīmīga ietekme ir bijusi Krievijas Vāgnera grupas kaujiniekiem. Afganistānā varu saglabā Taliban grupējums, kurš ir potenciāls reģiona destabilizācijas avots. Spriedze saglabājas arī Āzijas kontinentā, kur Ziemeļkoreja raķešu testēšanu pavada ar agresīvu, pret Rietumiem vērstu retoriku, tāpat bažas rada Ķīnas militāro spēju attīstība un tās aktivitāšu pieaugums reģionā, īpaši Dienvidķīnas jūrā, kā arī Taivānas šaurumā.

Sairums turpinās bruņojuma kontroles sistēmā, kur Krievija ir izstājusies no svarīgām bruņojuma kontroles vienošanām vai arī tās neievēro. Reģionālo un globālo drošību pasliktina Ziemeļkorejas kodolbruņošanās, Irānas centieni šajā jomā, šo valstu izvairīšanās no pienākumiem starptautiskajos bruņojuma kontroles, atbruņošanās un neizplatīšanas mehānismos. Ķīna turpināja audzēt kodolspējas, tajā pašā laikā demonstrējot atturīgu attieksmi pret iesaistīšanos stratēģiskā bruņojuma kontroles mehānismos.

Arvien lielāku intensitāti iegūst dažādu formu hibrīdie uzbrukumi. Turpina pieaugt Krievijas un Baltkrievijas organizētais nelegālās migrācijas spiediens pret NATO Austrumu robežu no Somijas līdz Polijai, kas tiek un tiks sekmīgi atvairīts. Pastāvīgi ir ārējo spēku gatavoti un īstenoti kiberuzbrukumi un informatīvās manipulācijas operācijas. Baltijas jūras reģionā tiek apdraudēta kritiskā infrastruktūra.

Globālās ekonomikas izaugsmes perspektīvas ir neskaidras. To ietekmē konfliktu izraisītā ģeopolitiskā spriedze un ekonomiskās sekas (augstā inflācija, ražošanas kritums, eksporta tempu samazināšanās), tirdzniecības plūsmu pārorientēšana, enerģētikas resursu un izejvielu pieejamība, atsevišķu valstu negodprātīga konkurence un starptautisko noteikumu neievērošana.

Pieaugošās starptautiskās nestabilitātes apstākļos DROŠĪBA ir izvirzīta par svarīgāko uzdevumu, lai īstenotu Latvijas ārpolitikas virsmērķi - nodrošināt demokrātiskas valsts neatkarību, ilgtspējīgu drošību un sabiedrības labklājību. Tāpēc Latvija padziļina sadarbību ar ES un NATO sabiedrotajiem un partneriem, attīstot un paplašinot divpusējās attiecības, iestājoties par daudzpusējās diplomātijas un starptautisko organizāciju potenciāla izmantošanu, aktīvi līdzdarbojoties līdzīgi domājošu valstu reģionālajos formātos, īpaši uzsverot Baltijas valstu un Baltijas–Ziemeļvalstu (NB8) sadarbības nozīmi kopēja viedokļa veidošanā. Latvijas pieeja nemainīgi balstās uz demokrātijas, cilvēktiesību aizsardzības un starptautisko tiesību principu ievērošanu. Latvijas ārpolitika ir vienota un tā tiek īstenota ciešā sadarbībā ar Valsts prezidentu, Saeimu, Ministru prezidenti, nozaru ministrijām, pašvaldībām, sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem. **Ārpolitikā tiek saglabāta kontinuitāte.**

Paaugstinātās starptautiskās spriedzes apstākļos Latvija ir veikusi pamatīgu darbu, lai stiprinātu iekšējo un ārējo drošību, kur svarīga loma ir vienotas ārpolitikas īstenošanai. Latvijai nav tiešu militāru draudu, ir nodrošināta iekšējā stabilitāte un apstākļi ekonomiskās izaugsmes un iedzīvotāju labklājības veicināšanai. Veikti būtiski ieguldījumi valsts drošības stiprināšanā, aizsardzības budžets sasniedz 2,4% no iekšzemes kopprodukta (IKP), veiksmīgi uzsākts valsts aizsardzības dienests, kā arī palielināts bruņoto spēku sastāvs un uzlabotas to spējas. Tiek īstenotas jaunu aizsardzības sistēmu iegādes (pretgaisa aizsardzība, krasta aizsardzība un raķešu artilērija), kā arī jaunas militārās infrastruktūras izbūve. Būtiski ir palielinājusies NATO sabiedroto militārā klātbūtne gan karavīru, gan militārās tehnikas skaita ziņā. Somijas iestāšanās NATO un Zviedrijas drīzā iestāšanās nostiprina Baltijas jūras reģiona un visas Eiroatlantiskās telpas drošību.

Latvija turpināja sniegt visaptverošu atbalstu Ukrainai tās cīņā pret Krievijas agresiju. Latvija sniegtā palīdzība sasniedza 0,85% no IKP, ir pausts stingrs atbalsts Ukrainas integrācijai ES un NATO. Latvija ir veicinājusi tālāku Krievijas starptautisko izolāciju un iestājusies par Krievijas saukšanu pie atbildības par agresijas un kara noziegumiem.

Latvija lielas pūles veltīja noteikumos balstītās starptautiskās kārtības stiprināšanai. Vadot **Eiropas Padomes Ministru komiteju**, Latvija nodrošinājusi Krievijas agresijas pret Ukrainu rezultātā radīto zaudējumu reģistra izveidošanu, kas ir pirmais solis uz starptautiska kompensācijas mehānisma radīšanu. **Koordinējot NB8 formāta sadarbību**, Latvija prioritizēja reģiona kopīgas nostājas veidošanu Ukrainas atbalstam, kas izpaudās gan kopīgos paziņojumos ANO ietvaros, gan atbalsta vizīšu organizēšanā, kā arī pastiprinātās konsultācijās starp ārlietu dienestiem. **Latvija turpinājusi atbalsta kampaņu ievēlēšanai ANO Drošības padomē (ANO DP) uz 2026.–2027. gada periodā**, fokusējoties uz kontaktu intensificēšanu ar partneriem visā pasaulē, lai informētu par prioritātēm kandidējot uz ANO DP, skaidrotu Krievijas izraisītā kara konsekvences, veicinātu savu starptautisko atpazīstamību un meklētu iespējas attīstīt divpusējo sadarbību.

ĪSTENOJOT ĀRPOLITISKOS MĒRĶUS 2024. GADĀ, LATVIJA BALSTĪSIES UZ TRĪS PĪLĀRIEM:

1. Latvijas drošības un noteikumos balstītās starptautiskās kārtības stiprināšana.
2. Ekonomiskās izaugsmes un noturības stiprināšana, ES konkurētspējas un globālās ietekmes palielināšana.
3. Latvijas valstspiederīgo interešu aizsardzība, sabiedrības iesaiste ārpolitikas veidošanā un īstenošanā, diasporas potenciāla izmantošana.

1. Latvijas drošības un noteikumos balstītās starptautiskās kārtības stiprināšana

NATO

- ◆ ciešāka sadarbība ar transatlantiskajiem sabiedrotajiem, īpaši pastāvīgas militārās klātbūtnes nostiprināšanā Latvijā un NATO Vašingtonas samita gatavošanā;
- ◆ NATO militārās klātbūtnes palielināšana, virzoties uz brigādes līmeņa kaujas grupas izveidošanu, vienlaikus mērķtiecīgi turpinot stiprināt uzņemošās valsts sniegto atbalstu;
- ◆ tālāka sadarbības attīstība Baltijas valstu, NB8, kā arī NB8+ formātu ietvaros, kā prioritārus virzot drošības stiprināšanas jautājumus.

ATBALSTS UKRAINAI

- ◆ atbalsta sniegšana Ukrainai eiroatlantiskās integrācijas procesā, kā arī divpusējās, ES un citu organizāciju militārās, finansiālās un humānās palīdzības sniegšana, tostarp atbalsts rekonstrukcijai un reformu procesiem, izmantojot attīstības sadarbības instrumentus, dalība ES militārajā misijā, palīdzot veikt Ukrainas karavīru apmācību, iemaksu nodrošināšana ES Eiropas miera mehānisma un NATO Visaptverošās atbalsta pakotnes Ukrainai ietvaros;
- ◆ atbalsta sniegšana Ukrainas virzītās Miera iniciatīvas īstenošanai, Krievijas starptautiskās izolācijas tālāka veicināšana, Krievijas saukšana pie atbildības par agresijas un kara noziegumiem;
- ◆ sankciju politiku turpināšana pret Krieviju un Baltkrieviju un atbalsts to ieviešanai pret citām valstīm, uzņēmumiem, indivīdiem, lai mazinātu Krievijas spējas agresijas turpināšanai;
- ◆ Krievijai un Baltkrievijai uzlikto sankciju apiešanas novēršana, tostarp mazinot kaitējumu Latvijas tautsaimniecībai un nozaru konkurētspējai.

EIROPAS SAVIENĪBĀ

- ◆ ES aizsardzības spēju pilnveidošana, kur prioritāra būs aizsardzības industrijas attīstība, tai skaitā dalībvalstu kopīgi ražošanas projekti ar ES finansējumu, kopīgi iepirkumi aizsardzības jomā, risinot izejmateriālu piegāžu ķēžu drošības jautājumus. Svarīgi ir virzīties uz bruņojuma lielāku savietojamību;

- ❖ militārās mobilitātes tālāka stiprināšana;
- ❖ ilgtspējīgas ES paplašināšanās politikas īstenošana, stiprinot drošību un tiesiskumu Eiropas kontinentā, kā arī ES sadarbības aktivizēšana ar tās kaimiņu reģioniem, stimulējot stabilitāti, drošību un attīstību un ņemot vērā pastāvīgos Krievijas centienus projicēt savu ietekmi tajos;
- ❖ reaģējot uz migrācijas instrumentalizāciju, kuras mērķis ir ES destabilizācija, ir nepieciešami ES līmeņa risinājumi, lai stiprinātu ES dalībvalstu spējas vērsties pret šo hibrīdo apdraudējumu.

STARPTAUTISKI

- ❖ Ņemot vērā starptautisko spriedzi un vajadzību gan uzklaut globālos partnerus, gan skaidrot Latvijas nostāju, tiks paplašinātas konsultācijas un kontakti ar globālajiem partneriem Āzijā, Āfrikā un Latīņamerikā. Galvenā uzmanība būs vērsta uz informēšanu par Latvijas prioritātēm ANO, Krievijas agresijas Ukrainā negatīvās ietekmes skaidrošanu un divpusējās sadarbības komponentes stiprināšanu, īpaši ekonomisko attiecību;
- ❖ Latvijas kandidatūras mērķtiecīgs lobījs ievēlēšanai ANO DP periodā no 2026.–2027. gadam;
- ❖ Latvijai būtisko tēmu virzīšana ANO dalībvalstu vidū – Drošības padomes reformas, kibernetikas, informatīvās telpas drošības jautājumi, rezolūcijas “Sievietes, miers un drošība” īstenošana;
- ❖ attīstības sadarbības tālāka attīstīšana, turpinot finansējuma palielināšanu un reģionu tvēruma paplašināšanu, īstenojot projektus, kā arī attīstības sadarbības politikas plāna ieviešana 2024.–2027. gadam;
- ❖ līdzdalības turpināšana starptautiskajās militārajās un civilajās misijās, tādējādi ieguldot starptautiskajā drošībā un stabilitātē.

2. Ekonomiskās izaugsmes un noturības stiprināšana, ES konkurētspējas un globālās ietekmes palielināšana

- ❖ ES stratēģiskās darba programmas 2024.–2029. gadam sagatavošana;
- ❖ ES ekonomiskās drošības stratēģijas iedzīvināšana, tostarp piegādes ķēžu diversifikācija;
- ❖ ES institucionālās un politiku pielāgošana, lai ES varētu veiksmīgi funkcionēt un attīstīties, ņemot vērā ES paplašināšanos nākotnē;
- ❖ ES tirdzniecības līgumu noslēgšanas veicināšana ar "Mercosur" valstīm 2024. gadā, kā arī perspektīvā ar Austrāliju, Meksiku, Indiju, Indonēziju un Taizemi;
- ❖ sadarbības intensificēšana ar valstīm ārpus ES, kā arī pastāvīgs atbalsts Latvijas uzņēmumiem un nozarēm jaunu eksporta tirgu meklēšanā un apgūšanā, tostarp tehnoloģiju un aizsardzības industrijas jomās;
- ❖ gatavošanās PTO 13. Ministru konferencei 2024. gadā, īpašu uzmanību pievēršot tirdzniecības noteikumu izstrādei vides un klimata, digitālajā, lauksaimniecības un pārtikas nodrošinājuma, investīciju piesaistes jomās;

- ◇ līdzdalība OECD standartu un rekomendāciju izstrādē un to ieviešana nacionāli, īpaši labas pārvaldības, uzņēmējdarbības, vides un klimata, digitalizācijas, kā arī sociālās iekļautības jomās.

3. Latvijas valstspiederīgo interešu aizsardzība, sabiedrības iesaiste ārpolitikas veidošanā un īstenošanā, diasporas potenciāla izmantošana

- ◇ Mijiedarbības veicināšana ar diasporu, balstoties uz sadarbības plānu 2024.–2027. gadam, lai pēc iespējas efektīvāk izmantotu tautiešu starptautisko pārstāvību un spējas Latvijas starptautiskajās interesēs, kā arī Latvijas tautsaimniecības attīstībā;
- ◇ regulāra dialoga uzturēšana ar sabiedrību par ārpolitiskajām aktualitātēm;
- ◇ tālāka konsulārās palīdzības sniegšanas uzlabošana, uzsākot jaunā konsulārā reģistra darbību, kura mērķis ir operatīvākas palīdzības sniegšana krīzes situācijās;
- ◇ elektronisko pakalpojumu pieejamības attīstība, lai tautiešiem ārvalstīs būtu plašākas iespējas ātri un ērti saņemt Latvijas iestāžu sniegtos pakalpojumus.

Ņemot vērā starptautisko procesu dinamiku, starptautiskās vides neprognozējamību un fragmentāciju, kā arī centienus marginalizēt starptautisko tiesību normas, ir nepieciešams turpināt stiprināt Latvijas ārlietu dienestu, prioritāri, radot apstākļus, kas nodrošinātu diplomātu kvalifikācijas pilnveidošanu un ārlietu dienesta spēju palielināšanu atbilstoši pieaugošajam noslogojumam. Pilnvērtīga un profesionāla dienesta spēja reaģēt uz aktuālo drošības situāciju pasaulē un mūsdienu izaicinājumiem būs vienlīdz svarīgs ieguldījums kā valsts drošībā kopumā, tā arī Latvijas valstspiederīgo interešu aizsardzībā ārvalstīs. Tiks turpināta vēstniecību tīkla attīstība, lai nodrošinātu plašu un vienlaikus racionālu Latvijas pārstāvniecību pasaulē.

Latvija mainīgajā drošības vidē

Līdz ar Krievijas agresiju Ukrainā reģionālā un globālā drošības vide ir neatgriezeniski mainījusies. Latvija un NATO, kā arī ES ir sekmīgi pielāgojušies šai situācijai. Latvija iegulda savā drošībā un kopā ar sabiedrotajiem veido atturēšanas un aizsardzības sistēmu, kas stiprina NATO Austrumu flangu un garantē kopīgo drošību. Ilgtspējīgas drošības un stabilitātes nodrošināšanai Latvijai un sabiedrotajiem ir jāturpina palīdzēt Ukrainai panākt uzvaru cīņā ar agresoru, jātiecas ierobežot agresora spējas tagad un turpmāk, vienlaikus domājot par starptautiskās un Eiropas drošības arhitektūras nākotnes principiem. Īpaša loma Latvijas drošības stiprināšanā ir ciešākai transatlantiskajai sadarbībai. Latvija nelokāmi un konsekventi iestājas par Ukrainas teritoriālās integritātes un suverenitātes atjaunošanu starptautiski atzītajās robežās, uzsverot, ka tikai Ukraina ir tiesīga lemt par to, ar kādiem nosacījumiem Krievijas agresija var tikt uzskatīta par izbeigtu. Latvija sniedz Ukrainai visaptverošu atbalstu un aktīvi atbalsta sankciju politiku pret Krieviju un Baltkrieviju. Krievijas izraisītā kara Ukrainā seku pārvarēšana no Latvijas un sabiedrotajiem prasīs ilgtermiņa pūles, resursus un uzmanību, kā arī vienotības saglabāšanu atbalsta sniegšanā Ukrainai. Latvija stingri un konsekventi atbalsta Ukrainas dalību NATO un Ukrainas integrāciju ES.

Noteikumos balstītā starptautiskā kārtība piedzīvo nopietnu krīzi, ko veicina rupja ANO hartas pārkāpšana no Krievijas puses, Ķīnas uzstājīgie piedāvājumi ar alternatīvām iniciatīvām par nākotnes pasaules kārtību, atsevišķu valstu nespēja vai nevēlēšanās rast vienotu pieeju konfliktsituāciju risināšanai. Tādēļ Latvijas vērtējumā būtisks uzdevums ir starptautisko tiesību normu pilnvērtīgas darbības atjaunošana, starptautisko organizāciju funkcionēšanas un uzticamības uzlabošana, ietekmes sfēru pieejas un spēka diktāta politikas izskaušana. Latvijas skatījumā ANO sistēmai pārredzamā nākotnē nav leģitīmas un ticamas alternatīvas, tādēļ svarīga ir ANO pamatprincipu nostiprināšana, Drošības padomes reformēšana, Krievijas agresijas izbeigšana un tās saukšana pie atbildības par agresijas noziegumu. Šajā sakarā svarīgi ir intensificēt kontaktus ar globālajiem partneriem. Savu ieguldījumu miera un stabilitātes veicināšanai Latvija saskata aktīvi īstenojot attīstības sadarbības projektus un piedaloties starptautiskajās misijās. Latvijas kandidēšana un potenciālā dalība ANO DP nepastāvīgās dalībvalsts statusā 2026.-2027. gada termiņā būs nozīmīgs Latvijas pienesums noteikumos balstītas starptautiskas kārtības stiprināšanā.

Transatlantiskās attiecības

Kopš Krievijas pilna mēroga agresijas Ukrainā, transatlantiskās sadarbības centrālā loma Latvijas un Eiropas ārpolitikā un drošības politikā ir nostiprināta vēl ciešāk. Latvijas attiecību ar ASV un Kanādu pamatā ir vienota izpratne par vērtībām, noteikumos balstītu starptautisko kārtību un daudzpusējās sadarbības lomu globālu jautājumu risināšanā. Pārlicenoša un drosmīga ASV un Eiropas sadarbība, piesaistot valstis arī citos pasaules reģionos, ir galvenais instruments pēc Otrā pasaules kara izveidotās pasaules kārtības saglabāšanai. Šīs kārtības nosargāšana Latvijai ir eksistenciāli svarīga. Transatlantisko

sabiedroto klātbūtne Baltijas reģionā ir neatsverams atturēšanas un aizsardzības elements gan Latvijas, gan Eiropas kopējai drošībai. Ar ASV un Kanādu turpinās regulārs starpvalstu dialogs dažādos līmeņos. ASV sniedz ievērojamu finansiālu un praktisku atbalstu Latvijas militāro spēju, savietojamības un infrastruktūras stiprināšanai, savukārt Kanāda ir vadošā valsts Latvijā izvietotajā NATO kaujas grupā. Latvija atbalsta ES un transatlantisko partneru intensīvāku sadarbību.

2023. gadā notika Valsts prezidenta un ārlietu ministra vizīte ASV, kā arī Latvijā viesojās ASV prezidenta pārstāve tirdzniecības jautājumos Ketrīna Taja, ASV Mičiganas gubernatore Grečena Vitmere un ASV senators Stīvs Deinss. 2023. gadā turpinājās pastāvīgā rotācijā esošu pilnībā ekipētu ASV karavīru klātbūtne Latvijā. Baltijas drošības iniciatīvai 2023. gada ASV Budžeta likuma pakotnē piešķirti 225 miljoni ASV dolāru. Ar šo programmu ASV atbalsta Igaunijas, Latvijas un Lietuvas aizsardzības spēju attīstību, savietojamību un militārās infrastruktūras projektus. 153 miljonus ASV dolāru Budžeta likuma pakotnē ASV atvēlēja aizsardzības sadarbības programmām Eiropas valstu sabiedrotajiem, kurus ietekmējis Krievijas karš Ukrainā. Katrai Baltijas valstij ārvalstu militārā finansējuma programmā tika piešķirti 10 miljoni ASV dolāru. Papildus tieši Latvijai šajā programmā tika piešķirti 160,7 miljoni ASV dolāru, lai stiprinātu drošību savā teritorijā un NATO Austrumu flangā kopumā. 2023. gada decembrī tika parakstīts līgums par sešu HIMARS raķešu artilērijas sistēmu pārdošanu Latvijai. 2024. gada ASV Budžeta likuma pakotnē Latvijai paredzēts finansējums vairāk nekā 200 miljonu ASV dolāru apjomā. Papildus teicamai sadarbībai drošības un aizsardzības jautājumos notiek ekonomiskās sadarbības veicināšana, īpaši investīciju un augsto tehnoloģiju jomā, tostarp 5G izmantošanai aizsardzības sektorā jauno tehnoloģiju un produktu attīstībai un pielietošanai, kā arī sadarbība izglītības un sabiedrības noturības jautājumos.

Latvijas interesēs ir ES un ASV attiecību intensifikācija un problēmjautājumu iespējami drīza atrisināšana. 2023. gada oktobrī Vašingtonā notikušais ES - ASV samits atkārtoti apliecināja, ka ES un ASV partnerība ir paredzama un noturīga, pieņemot tālākās darbības plānu, tai skaitā Ukrainas ilgtermiņa atbalstam, globālai un transatlantiskai drošībai un aizsardzībai, ekonomikas noturībai, cīņai pret klimata pārmaiņām un enerģētikas drošībai, kā arī tirdzniecībai un ekonomisko attiecību padziļināšanai. Latvijas interesēs ir kopīga ES un ASV pieeja jauno tehnoloģiju attīstībai, to regulējumam, it īpaši attiecībā uz mākslīgā intelekta un ar to saistītajiem jautājumiem. No Latvijas interešu viedokļa, 2023. gadā ES un ASV tirdzniecības attiecību darba kārtībā atzīmējami vairāki nozīmīgi atskaites punkti. Aktīvi noritēja darbs pie nolīgumu par tēraudu un alumīniju un kritiski svarīgajiem derīgajiem izrakteņiem noslēgšanas. Šie nolīgumi ne tikai padziļinās savstarpējās ekonomiskās attiecības un veicinās ES dalībvalstu uzņēmēju eksportspēju, bet vienlaikus sekmēs Eiropas noturību, tai skaitā tādos ar tirdzniecību saistītos aspektos kā godīgas konkurences veicināšana un uz tirgu orientētu nosacījumu ievērošana. Latvijas ieskatā svarīga loma transatlantisko attiecību un tirdzniecības pozitīvās darba kārtības stiprināšanā ir ES un ASV Tirdzniecības un tehnoloģiju padomei (*TTC*). 2023. gadā notika ceturta un piektā augsta līmeņa sanāksme, kur nomainīgi prioritāri saglabājās kopīgais atbalsts Ukrainai, turpinot īstenot ciešu sadarbību eksporta kontroles un sankciju jautājumos pret Krieviju. Turpinājies darbs pie Transatlantiskās ilgspējas tirdzniecības iniciatīvas, metodoloģijas izstrādes ārvalstu iejaukšanās operāciju noteikšanai un analīzei, informācijas apmaiņas par netirgus politikām.

Latvija ir turpinājusi sniegt ieguldījumu demokrātisko vērtību stiprināšanā, kopā ar stratēģiskajiem partneriem ASV un Kanādu piedaloties Demokrātijas samita procesos, īpaši informācijas integritātes un mediju brīvības jomā, kur kopā ar Kanādu vadījusi tematisko grupu informācijas integritātes jautājumos. 2023. gadā Valsts prezidents piedalījās otrajā Demokrātijas samita sanāksmē.

2023. gadā notika Kanādas premjerministra Džastina Trudo, aizsardzības ministres Anitas Anandas, Senāta spīkera Džordža Fērija un Kanādas Pārstāvju palātas Nacionālās aizsardzības komitejas vizīte Latvijā. 2024. gadā plānots organizēt Kanādas un Baltijas valstu ārlietu ministru sanākumi Rīgā. 2023. gadā parakstītā ceļa karte starp Kanādu un Latviju, kas līdzās citiem jautājumiem paredz kaujas grupas Latvijā palielināšanu, ir nozīmīgs Latvijas un reģiona drošības garantants un spēcīgs politisks apliecinājums sabiedroto solidaritātei. Būtiski ir turpināt sadarbību ar Kanādu ne tikai drošībā un aizsardzībā, bet arī informācijas integritātes un mediju brīvības jomā, ANO "Sievietes, miers un drošība" pasākumu īstenošanā. Svarīgi ir turpināt attīstīt ekonomisko sadarbību, īpaši augsto tehnoloģiju jomā, tostarp 5G izmantošanai aizsardzības sektorā jauno tehnoloģiju un produktu attīstībai un pielietošanai. Latvija arī iestājas par iespējami visciešāko sadarbību ES-Kanādas formātos.

NATO alianses un ES spēju stiprināšana

Latvijas prioritātes Viļņas samītā bija NATO atturēšanas un aizsardzības spēju stiprināšana, kā arī izrāviena panākšana Ukrainas un NATO attiecībās. Viļņas lēmumi spilgti apliecina šo prioritāšu iedzīvināšanu. Tika apstiprināti jaunie reģionālie aizsardzības plāni, panākta vienošanās par 2 % no IKP kā minimālo investīciju sliekšni sabiedroto aizsardzībā, pieņemti konkrēti lēmumi par Alianses pretgaisa un pretraķešu aizsardzību, kā arī aizsardzības industrijas kapacitātes stiprināšanu.

2023. gadā turpinājās praktisks darbs NATO kaujas grupas paplašināšanai līdz brigādes līmenim un bruņojuma iepirkšana kaujasspēju uzlabošanai. Latvijas ieguldījums aizsardzībā jau šobrīd sasniedz aptuveni 2,4 % no iekšzemes kopprodukta. Tā kā patlaban tiek plānoti Latvijas vēsturē lielākie militārie iepirkumi, lai nodrošinātu gaisa telpas, jūras robežas, austrumu robežas, kā arī kibertelpas drošību, līdz 2027. gadam Latvijas investīcijas aizsardzībā sasnies 3% no iekšzemes kopprodukta. Latvija plāno iepirkt IRIS-T, HIMARS un Naval Strike Missile raķešu un artilērijas sistēmas, kā arī augstas precizitātes tālās darbības raķetes ATACAMS.

Vairāki sabiedrotie Latvijai piešķirusi vai Latvijā izvietojusi savu militāro ekipējumu. Kanāda brigādes līmeņa NATO klātbūtnes nostiprināšanai Latvijā plāno izvietot aptuveni 2200 pilnībā ekipētu Kanādas karavīru. Kā uzņemošā valsts Latvija ir uzsākusi darbu pie Sēlijas militārā poligona izbūves, kas būs vismaz divreiz lielāks par Ādažu poligonu. 2024. gadā, Igaunijas "Amari" gaisa spēku bāzes renovācijas laikā, Lielvārdes Gaisa spēku bāzē tiks izvietotas NATO gaisa telpas patrulēšanas operācijas kaujas lidmašīnas un viss atbalsta personāls, ko nodrošinās Vācija. Īpaši jāatzīmē Spānijas NASAMS pretgaisa aizsardzības sistēmas un to apkalpojošā personāla klātbūtne, kā arī Dānijas lēmums turpināt bataljona līmeņa klātbūtni Latvijā. 2023. gadā pilnu operacionālo gatavību ir sasniedzis multinacionālās divīzijas štābs "Ziemeļi" Latvijā, nodrošinot NATO komandvadības elementu Baltijas reģionā.

Latvija pozitīvi vērtē Viļņā pieņemtos lēmumus attiecībā uz Ukrainas un NATO attiecībām. Viļņas samita komunikē sabiedrotie apliecināja, ka, tiklīdz būs iespējams, Ukraina saņems uzaicinājumu pievienoties Aliansei. Samītā panākta vienošanās samazināt birokrātiskos šķēršļus šī procesa paātrināšanai, kā arī izveidota nozīmīga politiskā un praktiskā atbalsta pakotne, lai tuvinātu Ukrainu NATO. Samītā norisinājās jaunizveidotās NATO-Ukrainas Padomes pirmā sēde, kurā sabiedrotie un Ukraina tikās kā līdzvērtīgi partneri. Padomes izveide paceļ NATO un Ukrainas dialogu augstākajā līmenī, stiprinot politisko un praktisko sadarbību, kā arī paredzot konsultācijas dažādās krīzes situācijās.

Ceļā uz Vašingtonas samitu Latvijas prioritāte ir drīza jēgpilnu lēmumu pieņemšanu par resursiem NATO militāro plānu īstenošanai un Alianses spēju palielināšanai.

Vašingtonas samits būs NATO dibināšanas 75. gadskārtas jubilejas samits. Samitā ir būtiski nostiprināt pārliecinošu NATO atturēšanas un aizsardzības arhitektūru, apliecināt neatslābstošu praktisku atbalstu Ukrainai, aizvien ciešāk integrējot to transatlantiskās sadarbības struktūrās, kā arī vienoties par ārējā apdraudējuma analīzi un tā novēršanai nepieciešamajiem konkrētajiem soļiem.

Latvija turpina atbalstīt partnerību stiprināšanu ar NATO partnervalstīm Eiropā – Bosniju un Hercegovinu, Gruziju un Moldovu, uzturot regulāru politisku dialogu un sniedzot ieguldījumu valstu noturībā. Apzinoties Eiroatlantiskā un Indijas un Klusā okeāna reģiona drošības ciešo sasaisti, turpinājies NATO un tās partneru regulārs dialogs, tai skaitā par Ķīnas raisītajiem izaicinājumiem vērtībām, drošībai un interesēm, kā arī Ķīnas–Krievijas stratēģiskās partnerības padziļināšanos un tās ietekmi uz reģionālo un starptautisko drošību. NATO arī 2024. gadā ir apņēmusies stiprināt noturību un sadarbību ar Indijas un Klusā okeāna reģiona partneriem – Austrāliju, Dienvidkoreju, Japānu un Jaunzēlandi, kopīgi iestājoties par noteikumos balstītu starptautisko kārtību un risinot tādas pārrobežu izaicinājumus kā dezinformācija, cīņa pret hibrīdajām aktivitātēm un ļaunprātīgām kiberaktivitātēm. NATO drošības nedalāmības 360 grādu pieejas ietvaros turpināsies konsultācijas par sadarbības stiprināšanu un individuālu programmu izstrādi arī ar NATO partneriem Āfrikā un Tuvajos Austrumos, sevišķi ar NATO Vidusjūras dialoga (Alžīrija, Ēģipte, Izraēla, Jordānija, Mauritānija, Maroka, Tunisija) un NATO Stambulas iniciatīvas valstīm (Apvienotie Arābu Emirāti, Bahreina, Kuveita, Katara), stiprinot reģionālo drošību un sniedzot ieguldījumu terorisma apkarošanā.

Līdz ar Somijas iestāšanos NATO un Zviedrijas drīzo pievienošanos Aliansei arvien svarīgāku lomu Latvijas drošības un aizsardzības politikā ieņem dažādi reģionālās sadarbības formāti, piemēram, Apvienotās Karalistes vadītie Apvienotie reaģēšanas spēki un NB8 formāts. Līdzīgi arī Bukarestes devītnieka un Baltijas valstu un Polijas sadarbības formāti vairo reģionālo koordināciju un Latvijas ieguvumus no dalības NATO.

Apzinoties, ka drošības riskus var radīt ne tikai militāri draudi, arvien redzamāku vietu NATO darba kārtībā ieņem jautājumi, kas saistīti ar cīņu pret hibrīdajiem draudiem un visaptverošas noturības stiprināšanu. Pēdējā gada laikā NATO veikusi ievērojamu darbu hibrīdā apdraudējuma analīzes jomā, pievērsoties Krievijas un Ķīnas radītajiem riskiem, kā arī veidiem, kā tos mazināt. Svarīga loma cīņā pret dezinformāciju ir Rīgā esošajam NATO Stratēģiskās komunikācijas izcilības centram, kas palīdz palielināt NATO izpratni par Krievijas un Ķīnas veikto ietekmes operāciju metodēm. Reaģējot uz bojājumiem kritiskajai infrastruktūrai Baltijas jūrā, NATO vairāk uzmanības velta arī kritiskās infrastruktūras aizsardzības jautājumiem, tajā skaitā ciešākā sadarbībā ar ES. NATO ir uzsākusi pastiprinātu patrulēšanu Baltijas jūrā, pastiprinājusi izlūkdienestu sadarbību un privātā sektora iesaistīšanu.

2024. gads iezīmēsies ar enerģisku Latvijas aizsardzības spēju stiprināšanu – turpināsies iesāktie liela apjoma iepirkumi, ļaujot Latvijai strauji tuvuoties 3 % no IKP investīcijām aizsardzībā, turpināsies Sēlijas militārā poligona un militārās mobilitātes infrastruktūras izbūve. Sadarbībā ar sabiedrotajiem tiks nostiprināta un attīstīta Latvijas aizsardzības industrija. Ņemot vērā, ka Ādažu militārajā bāzē Latvija ir attīstījusi Eiropā vienīgo 5G testešanas poligonu militārajiem pielietojumiem, Latvija atbalstīs jaunu tehnoloģiju, produktu un dubultā pielietojuma risinājumu

attīstību Latvijas un sabiedroto vajadzībām. Tāpat Latvija atbalstīs aktīvāku iespēju izmantošanu NATO DIANA un Investīciju fondā Latvijas uzņēmumiem.

ES aizsardzības spēju stiprināšana ir svarīga visaptverošās drošības politikas veidošanā. Latvija iestājas par ciešāku dalībvalstu sadarbību aizsardzības spēju stiprināšanā. Ir pieņemta regula munīcijas ražošanas atbalsta izveidošanai, lai sekmētu Eiropas aizsardzības rūpniecības ražošanas jaudu palielināšanu, kā arī ticis apstiprināts instruments Eiropas aizsardzības nozares nostiprināšanai ar kopīgiem iepirkumiem. Instrumenta mērķis ir atbalstīt dalībvalstu sadarbību iepirkuma posmā. Ir aizsākta arī Eiropas aizsardzības investīciju programmas izstrāde kopīgo iepirkumu stimulēšanai ar mērķi to apstiprināt 2024. gada pavasarī. 2024. gadā būtisks uzdevums būs minēto ES iniciatīvu īstenošana, dodot iespēju dalībvalstīm, tai skaitā Latvijai, stiprināt savas spējas un attīstīt ražošanu. Latvija pašlaik izvērtē iespējas, kā izmantot ES radīto normatīvo ietvaru Latvijas aizsardzības industrijas stiprināšanai.

Svarīgi ir turpināt darbu pie ES dalībvalstu militārās mobilitātes sekmēšanas, kas ir būtiski arī no aizsardzības spēju pilnveidošanas viedokļa. Pašlaik jau ir panākta vienošanās par pārrobežu militāro preču un tehnikas pārvietošanas procedūrām pa gaisa un sauszemes ceļiem. Izstrādes stadijā ir vienošanās par jūras ceļiem. 2024. gadā turpināsies darbs pie vienošanos ieviešanas.

Arī ES darba kārtībā būtisku vietu ieņem hibrīdā apdraudējuma radīto risku novēršana, tostarp dezinformācijas, kiberuzbrukumu, un ES un tās dalībvalstu vēlēšanu un citu demokrātisko procesu ietekmēšanas. ES ir pieņēmusi Hibrīdo rīkkopu, kas apvieno virkni preventīvu un atbildes instrumentus, konsolidējusi rīcību pret no ārvalstīm nākošiem informācijas uzbrukumiem, kā arī ieviesusi plānus kritiskās infrastruktūras noturības veicināšanai. Latvija ES formātos turpina uzsvērt risku laicīgu apzināšanos un novēršanu, kā arī sniegt palīdzību ES kaimiņvalstīm un partneriem cīnīties pret Krievijas hibrīdajiem uzbrukumiem un uzturēt nelegālās migrācijas instrumentalizācijas jautājuma aktualitāti, meklējot atbilstošus risinājumus. Ņemot vērā pret ES un dalībvalstīm, tai skaitā Latviju, veikto ļaunprātīgo kiberaktivitāšu skaita, ietekmes un sarežģītības pieaugumu, pārskatīta ES Kiberdiplomātijas rīkkopa, stiprinot ES spējas novērst, atturēt un reaģēt uz ļaunprātīgām aktivitātēm kibertelpā. Latvija arī 2024. gadā turpinās iestāties par aktīvāku rīkkopas kā atturēšanas instrumenta piemērošanu praksē, tai skaitā izskatot iespējamību kiberuzbrukuma gadījumā piemērot sektorālas sankcijas.

Atbalsts Ukrainai un pretdarbība Krievijas agresijai

Latvijas sniegtais atbalsts Ukrainai kopš Krievijas agresijas sākuma ir sasniedzis 595 miljonus EUR, kas mērojams 0,85 % apjomā no IKP. Atbalsts Ukrainai tika sniegts uzturot aktīvu starpvalstu dialogu, sniedzot militāro, finansiālu un humāno palīdzību Krievijas agresijas seku mazināšanai un reformu procesiem. Latvija atbalsta Ukrainas eiointegrācijas centienus un ES iestāšanās sarunu uzsākšanu, kā arī Ukrainas militāro spēju celšanu un nepieciešamo reformu īstenošanu, lai Ukraina varētu pievienoties NATO, tiklīdz to ļaus apstākļi.

2023. gadā, demonstrējot politisko atbalstu Ukrainai, Latvijas augstākās amatpersonas – Valsts prezidents, Saeimas priekšsēdētājs, Ministru prezidents un ārlietu ministrs ir devušies vizītēs uz Ukrainu. Tāpat starpvalstu dialogā piedalījušās nozaru ministrijas, nevalstiskais sektors un uzņēmēji. Saeima ir pieņēmusi četrus paziņojumus par Krievijas īstenotā agresijas kara pret Ukrainu gadadienu, kurā atkārtoti pauda vistingrāko nosodījumu Krievijas īstenotajam agresijas karam pret Ukrainu, par atbalstu Ukrainai NATO Viļņas samitā, aicinot pieņemt lēmumu par

Ukrainas uzaicināšanu dalībai Aliansē, par atbalsta ES pievienošanās sarunu sākšanai ar Ukrainu un Moldovu, kā arī par prettiesiski pārvietoto Ukrainas bērnu pēc iespējas ātrāku atgriešanu dzimtenē. Latvija atbalsta Ukrainas virzīto Miera iniciatīvu, tai skaitā iesaistoties gan aktuālajā darbā pie iniciatīvas kopējā ieviešanas plāna, gan arī konkrētu grupu darbā.

Lai nodrošinātu finansiālās un humānās palīdzības sniegšanu Ukrainai, Latvijas ārlietu dienests turpināja pildīt galveno koordinējošo funkciju. Cieši sadarbojoties ar valsts institūcijām un nevalstiskā sektora pārstāvjiem, tas sniedza konsultācijas un praktiski līdzdarbojās projektu īstenošanā, lai nodrošinātu lielāku atbalsta efektivitāti. No valsts budžeta līdzekļiem sniegtais makrofinansiālais, humānās palīdzības un attīstības sadarbības atbalsts kopš kara sākuma ir sasniedzis aptuveni 39 miljonu EUR. Šie finanšu līdzekļi ir izmantoti, lai veiktu iemaksas ANO, Pasaules Bankas, Eiropas Investīciju Bankas, Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības bankas un OECD instrumentos Ukrainas atbalstam un finansētu attīstības sadarbības projektus.

Latvija turpināja iesaistīties Ukrainas rekonstrukcijas procesā, kur īpašu uzmanību pievērš Čerņihivas apgabalam. 2023. gadā Latvija Ukrainas rekonstrukcijai piešķīra 5,1 miljonu EUR, no kuriem 3,1 miljonu EUR projektos īstenoja Ārlietu ministrija. Ir noslēgts līgums par 2 miljoniem EUR ar ANO Attīstības programmu Ukrainā par sociālās infrastruktūras objektu rekonstrukciju Čerņihivas apgabalā. Sadarbībā ar fondu "Uzņēmēji mieram" paveikta 6 dzīvojamo ēku rekonstrukcija un kopienas centra projekta izstrāde Jahidnes ciemā. Savukārt "Centrs Marta" Čerņihivas pilsētā un apgabalā atvēris divus atbalsta centrus sievietēm, kas cietušas no vardarbības un kara. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija īstenoja projektu par teritoriālās plānošanas dokumentu izstrādi Čerņihivas apgabalā. 2 miljoni EUR tika piešķirti Ekonomikas ministrijai, lai veicinātu Latvijas uzņēmēju iesaisti Ukrainas rekonstrukcijā – Ukrainā nogādātas 12 moduļu mājas, 88 inventāra vienības bērnu rotaļlaukumiem, 3300 mēbeļu vienības pirmsskolas izglītības iestādēm. 2024. gadā Latvija turpinās iesaistīties Čerņihivas apgabala atjaunošanā ar vairāk nekā 5 miljoniem EUR, kā arī apzinās sadarbības iespējas ar ārvalstu donoriem kopīgu projektu īstenošanā.

Vienlaicīgi ar projektu īstenošanu kara seku pārvarēšanai, 2023. gadā turpinājās Ukrainas eiropas integrācijas atbalsta projektu īstenošana, kam tika atvēlēti vairāk nekā 500 tūkstoši EUR no Ārlietu ministrijas attīstības sadarbības budžeta. Latvija sniedza atbalstu labas pārvaldības uzlabošanai, uzņēmējdarbības un lauksaimniecības veicināšanai, jauno profesionāļu apmācībai, dzimumu līdztiesībai un dažādu veselības un psiholoģiskās rehabilitācijas programmu īstenošanai. Projekti tika īstenoti sadarbībā ar biedrību "Centrs Marta", nodibinājumu "Uzņēmēji mieram", Finanšu ministriju, Valsts tiesu ekspertīžu biroju, Valsts robežsardzi, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameru, Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centru, Rīgas investīciju un tūrisma aģentūru, Nacionālo rehabilitācijas centru "Vaivari", Latvijas Mikroķirurģu asociāciju, Latvijas Universitāti un Rīgas Juridisko augstskolu. Latvija turpinās atbalstu Ukrainas eiropas integrācijas procesam, prioritātes šajā jomā fokusējot uz Ukrainas institūciju stiprināšanu, cīņas pret korupciju sekmēšanu, iekšējās drošības struktūru un valsts aizsardzības spēju un noturības stiprināšanu, eksportspējas un Padziļinātās un visaptverošās brīvās tirdzniecības zonas attīstīšanu, kā arī dezinformācijas apkarošanas kapacitātes uzlabošanu. Kopš kara sākuma Ukrainā sadarbojoties Rīgas Austrumu klīniskās universitātes slimnīcai un P. Stradiņa klīniskās universitātes slimnīcai, NRC "Vaivari" un Veselības ministrijai ir veikta 240 Ukrainas karavīru ārstēšana un rehabilitācija Latvijā.

Kahovkas dambja uzspriecināšanas radītās liela mēroga humanitārās katastrofas seku pārvarēšanai, iesaistoties Iekšlietu ministrijas pakļautībā esošajām struktūrām, pašvaldībām un nevalstiskajam sektoram, tika sniegta palīdzība vairāk nekā 1 miliona EUR apmērā.

Latvijas pilsoniskā sabiedrība, uzņēmēji un nevalstiskais sektors turpina aktīvi iesaistīties Ukrainas atbalstīšanā – tiek sniegts atbalsts gan humānās palīdzības, gan militārajā jomā. Organizācija "Ziedot.lv" kopumā no pilsoniskās sabiedrības un uzņēmumiem saņēmusi ziedojumos vairāk nekā 23,7 miljonu EUR apmērā. Ziedojumi tiek izlietoti Ukrainas aizsardzības sektoram, medicīnas iestādēm, Ukrainas bēgļiem Latvijā. Tāpat Ukrainu aktīvi turpina atbalstīt fonds "Uzņēmēji mieram", sniedzot atbalstu Ukrainas bruņotajiem spēkiem un veicot humānās palīdzības kravu piegādes uz Ukrainu vairāk nekā 8,5 miljonu EUR apmērā. Biedrība "Tavi Draugi" Ukrainai sniegusi atbalstu vairāk nekā 6 miljonu EUR apmērā. Biedrības "Agendum" organizētais "Tviterkonvojs" ik nedēļu turpina veikt automašīnu piegādes uz Ukrainu, kas lielākoties tiek izmantotas Ukrainas aizsardzības sektora vajadzībām – Ukrainā nogādātas jau vairāk nekā 2000 automašīnu. Rīgas pilsēta, Ādažu, Ķekavas, Ogres, Preiļu un citi novadi ir snieguši atbalstu Ukrainai pašvaldību līmenī, Latvijas pašvaldībām atbalstot konkrētas Ukrainas pašvaldības un sadraudzības pilsētas.

Lai nodrošinātu juridisko ietvaru programmu un projektu īstenošanai Ukrainā, 2023. gadā ir sagatavots parakstīšanai Latvijas Republikas valdības un Ukrainas Ministru kabineta līgums par tehnisko un finansiālo sadarbību.

ES līmenī Ārlietu ministrija iestājās par nepieciešamību mainīt pieeju attiecībā uz sniegto atbalstu Ukrainai, norādot, ka tam ir jāklūst sistemātiskākam un vērstam uz ilgstošāku laika periodu, apzinoties, ka Krievijai joprojām ir pietiekami resursi, lai turpinātu agresiju Ukrainā. Latvija stingri iestājās par Ukrainas instrumenta 50 miljardu EUR apmērā līdz 2027. gadam izveidi Ukrainas makrofinansiālajam un reformu ieviešanas atbalstam. Latvija atbalstīja ievadmitas nodokļu atcelšanas Ukrainā ražotiem produktiem pagarināšanu līdz 2024. gada vidum. ES tirdzniecības atvieglojumi paredz pilnīgu importa nodokļu, tarifu kvotu un Ukrainas izcelsmes precēm līdz šim piemēroto antidempinga maksājumu atcelšanu. Šie pasākumi papildina tirdzniecības koncesijas, kas jau piemērojamas Ukrainas produktiem saskaņā ar ES–Ukrainas Asociācijas nolīgumu. Latvija turpinās atbalstīt Ukrainu un tās ekonomikas atjaunošanu, izmantojot ES tirdzniecības instrumentus, tai skaitā pozitīvi vērtējot tirdzniecības atvieglojumu pagarināšanu arī pēc 2024. gada vidus. Latvija turpināja aizstāvēt viedokli par ES līmeņa juridiska risinājuma panākšanu, lai sankciju rezultātā iesaldētie Krievijas līdzekļi – Centrālās bankas imobilizētie aktīvi tiktu novirzīti Ukrainas rekonstrukcijai.

Latvija turpināja atbalstīt "*Grain From Ukraine*" iniciatīvu, arī 2023. gadā iemaksājot 50 000 EUR.

Lai stiprinātu Ukrainas militārās spējas, Latvija divpusēji turpināja sniegt visa veida militāro atbalstu Ukrainai, kura kopējais apjoms no konflikta sākuma ir sasniedzis 370 miljonus EUR. Latvija uz Ukrainu ir nosūtījusi bezpilota lidaparātus, helikopterus, haubices, ieročus un individuālo ekipējumu, munīciju, prettanku ieročus, kā arī pretgaisa raķetes "Stinger". Sniegtais militārais atbalsts tiek koordinēts Ukrainas aizsardzības kontaktgrupas ietvaros jeb tā saucamajā Ramšteinas formātā. Šī formāta ietvaros Latvija ir uzņēmusies līderību bezpilota lidaparātu jeb dronu koalīcijā, ar mērķi nodrošināt maksimālu dronu spēju pieejamību Ukrainas bruņotajiem spēkiem. Tāpat Latvija ir pievienojusies IT koalīcijai Ukrainas atbalstam, kuras mērķis ir attīstīt drošas, uzticamas un noturīgas informācijas un komunikāciju tehnoloģiju infrastruktūras izveidi Ukrainas Aizsardzības ministrijā un Bruņoto spēku struktūrās.

Latvija turpinās atbalstīt ES un NATO lēmumu pieņemšanu Ukrainas ilgtermiņa atbalstam.

Latvija ir stingri iestājusies par būtisku ES lēmumu pieņemšanu ilgtermiņa Ukrainas militāram atbalstam, turpinot iesaisti ES Militārā atbalsta misijā Ukrainā. 2023. gadā gan šīs misijas ietvaros, gan divpusēji Latvija ir īstenojusi 3000 Ukrainas karavīru apmācību, tai skaitā nodrošinot karavīru individuālo ekipējumu. Latvija ir gatava ilgtermiņā sniegt atbalstu Ukrainas profesionālās militārās izglītības reformas īstenošanā. 2023. gadā Latvija ir atbalstījusi ES Eiropas Miera mehānisma septīto Ukrainas atbalsta pakotni, nodrošinot militāra un nemilitāra ekipējuma, kā arī munīcijas piegādes Ukrainai. Vienlaicīgi Latvija iestājas par atbalsta nepārtrauktību un turpināšanu ilgtermiņā, izveidojot speciālu finansējuma aploksni – "Ukrainas atbalsta fonds". NATO līmenī, lai atbalstītu Ukrainas bruņoto spēku savietojamību ar NATO spēkiem un stiprinātu noturību, Latvija sniedz ieguldījumu NATO Visaptverošā atbalsta pakotnei Ukrainai. 2023. gadā Latvija veica iemaksu 2 miljonu EUR apmērā, līdzīga apmēra iemaksas paredzot arī 2024. gadā un 2025. gadā.

Apliecinot Latvijas gatavību atbalstīt Ukrainu politiski, ekonomiski un militāri ilgtermiņa perspektīvā, Latvija ir pievienojusies G7 valstu vadītāju parakstītajai kopīgajai deklarācijai par atbalstu Ukrainai.

Latvija turpinās iestāties par stingras ES, sabiedroto un citu valstu sankciju politikas turpināšanu pret Krieviju, lai ierobežotu agresora spēju finansēt un īstenot karadarbību un atjaunot militārās spējas.

Kopš kara sākuma ir pieņemtas 12 ES sankciju kārtas Krievijai. 2023. gadā ES ciešā koordinācijā ar līdzīgi domājošām valstīm turpināja sankciju spiediena palielināšanu pret Krieviju, kā arī valstīm, kas atbalstījušas Krievijas agresiju, galvenokārt Baltkrieviju un Irānu. Gada laikā tika pieņemti vairāki lēmumi par ES sektorālo sankciju paplašināšanu, tostarp cenu griestu noteikšanu Krievijas izcelsmes naftas produktiem un dimanta importa embargo, lai mazinātu Krievijas ienākumus. Noteikti tālāki eksporta un tranzīta caur Krieviju liegumi precēm, kuras varētu tikt izmantotas militārām vajadzībām. Paplašināti ierobežojumi Krievijas propagandas izplatībai. Individuālās sankcijas noteiktas papildus gandrīz 400 fiziskām un juridiskām personām, kuras ir līdzatbildīgas par Krievijas agresiju Ukrainā, tajā skaitā Krievijas un okupēto teritoriju amatpersonām, militārās ražošanas uzņēmumiem un militārpersonām, personām, kuras atbildīgas par Ukrainas bērnu piespiedu deportācijām, Krievijas mediju uzņēmumiem un propagandistiem. Tāpat sankcijas noteiktas par nopietniem un sistemātiskiem cilvēktiesību pārkāpumiem Krievijā, tās okupētajās teritorijās Ukrainā, kā arī Āfrikas valstīs, tostarp par uzskatu un vārda brīvības pārkāpumiem, spīdzināšanu un citu nežēlīgu, necilvēcīgu vai pazemojošu rīcību, par patvaļīgiem arestiem vai aizturēšanu. Latvija atbalsta divpusēju sankciju ieviešanu no sabiedroto un citu valstu puses.

Būtiski ES un sabiedroto valstu centieni 2023. gadā tika veltīti efektīvai sankciju ieviešanai un sankciju apiešanas risku mazināšanai. Pieaugoša loma ES, sabiedroto valstu un nacionālā līmenī tika pievērsta sadarbības stiprināšanai ar trešajām valstīm, lai izslēgtu iespējas sankciju apiešanai caur tām, īpaši attiecībā uz precēm un tehnoloģijām, kas var tikt izmantotas militārajā jomā. Lai mazinātu ES noteikto sankciju apiešanu, izmantojot trešās valstis, Latvija ir aktīvi iesaistījusies ES dalībvalstu ekspertu un augsta līmeņa sankciju koordinātoru darba grupās, kā arī devusi ieguldījumu jaunu sankciju noteikšanā, kas vērstas pret personām trešajās valstīs, kas mēģina apiet ES noteiktās sankcijas. Latvija ir divpusēji vērsusies pie tām trešajām valstīm, ar kurām tiek novērots tirdzniecības pieaugums sankcionēto preču grupās, aicinot uz dialogu par tirdzniecības statistikā novēroto, kā arī ierosinot operatīvas sadarbības mehānismus starp muitas dienestiem.

Lai vienādotu sankciju piemērošanu un veicinātu sankciju apiešanas novēršanu, 2023. gadā Latvija būtiski aktivizēja sadarbību starp trīs Baltijas valstīm, kā arī regulāri veica informācijas un pieredzes apmaiņu ar NB8 sadarbības formāta valstīm (vairākas reizes gadā notiek ekspertu darba grupas par sankciju piemērošanu). Papildus tam 2023. gadā tika izveidota jauna Robežvalstu darba grupa, kurā piedalās Ārlietu ministriju un muitas dienestu eksperti no Latvijas, Lietuvas, Igaunijas, Somijas un Polijas, lai vienotos par vienādotu praksi sankciju piemērošanas jautājumos un sankciju apiešanas mēģinājumu atklāšanā un novēršanā.

Ārlietu ministrija kā koordinējošā iestāde sankciju jautājumos veic skaidrojošo darbu, atbildot uz privātpersonu un uzņēmumu iesniegumiem, organizējot seminārus par sankciju jautājumiem, publicējot informatīvus materiālus ministrijas tīmekļvietnes sadaļā "Sankcijas", kā arī izsūtot ikmēneša biļetenu par sankciju aktualitātēm. Ārlietu ministrija sniedz atbalstu Tieslietu ministrijai vairākās tiesvedībās ES Tiesā, kopā ar ES Padomi aizstāvot ES noteikto sankciju tiesiskumu un pamatotību. 2023. gadā Ārlietu ministrija izstrādāja grozījumus Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likumā ar mērķi izveidot centralizētu sistēmu un noteikt Finanšu izlūkošanas dienestu (FID) kā kompetento iestādi sankciju izņēmumu piemērošanā. No 2024. gada aprīļa FID uzsāks pilnīgu jauno noteikto funkciju izpildi. Ārlietu ministrijas kompetencē saglabājas sankciju politikas veidošana Latvijā, informācijas aprites koordinēšana un izņēmumu piemērošana attiecībā uz stratēģiskas nozīmes precēm un humāniem gadījumiem.

Krievijas agresija pret Ukrainu ir būtiski mainījusi Latvijas un Krievijas divpusējās attiecības. Divpusējā sadarbība ar Krieviju ir apturēta pilnībā vairākās jomās vai arī samazināta līdz minimāli nepieciešamajam līmenim.

Veikta plaša līgumtiesiskās bāzes revīzija ar Krieviju, apturot vai denonsējot starpvaldību un starpresoru līgumus un vienošanās tādās jomās kā Starpvaldību komisijas darbs, padomju memoriālie objekti Latvijā, divpusējā ekonomiskā sadarbība, sadarbība kultūras jomā, pierobežas ceļošana, dubultā nodokļu uzlikšana, tūrisms, vides aizsardzība, antimonopola politika, kā arī mežsaimniecība. Divpusējo vienošanos pārskatīšanas process turpinās. Kopš 2023. gada februāra Latvija ar Krieviju ir pazeminājusi diplomātisko attiecību līmeni līdz pagaidu pilnvarotā lietveža līmenim. Vienlaikus Latvijas vēstniecība Krievijā un Krievijas vēstniecība Latvijā darbu turpina. Ir stājušies spēkā grozījumi Imigrācijas likumā, kas nosaka Krievijas pilsoņu, kuri iepriekš bijuši Latvijas pilsoņi vai nepilsoņi, uzturēšanās kārtību Latvijā. 2023. gadā ārlietu ministrs ir noteicis nevēlamas personas statusu (*persona non grata*) un ieceļošanas aizliegumu Latvijas Republikas teritorijā uz nenoteiktu laiku 50 Krievijas pilsoņiem, kā arī pagarinājis statusu un ieceļošanas liegumu 157 Baltkrievijas pilsoņiem. Lai izvairītos no drošības apdraudējuma, ko radīja Krievijas lēmums ierobežot ieceļošanas iespējas savā teritorijā Ukrainas pilsoņiem, 2023. gada oktobrī tika apturēta divu robežšķērsošanas vietu – Vientuļi un Pededze – darbība uz Latvijas–Krievijas robežas.

Latvija ar nevalstisko organizāciju atbalstu turpina sniegt palīdzību neatkarīgajiem medijiem un mediju darbiniekiem, kas ir bijuši spiesti pamest Krieviju. Latvijas atbalsts dod iespēju šiem mediju darbiniekiem turpināt savu profesionālo darbību un sniegt alternatīvu informāciju auditorijām Krievijā.

Latvijas un Baltkrievijas divpusējās attiecības atrodas to zemākajā punktā. Latvija turpina uzskatīt Baltkrieviju par līdzatbildīgu Krievijas agresijā pret Ukrainu. Latvija nemainīgi turpina ES un ANO darba kārtībā uzturēt jautājumus par režīma represijām pret pilsonisko

sabiedrību un cilvēktiesību pārkāpumiem Baltkrievijā, kā arī nosoda Baltkrievijas režīmu par atbalstu Krievijas karam Ukrainā un nelikumīgi izvesto Ukrainas bērnu izvietošanu Baltkrievijā. Drošības situācijas nestabilitāti reģionā vairo arvien dziļāka Baltkrievijas un Krievijas integrācija Apvienotās valsts formā, Krievijas paziņojumi par nodomiem izvietot taktiskos kodolieročus Baltkrievijā, Baltkrievijas militārās infrastruktūras izmantošana agresijas īstenošanai pret Ukrainu. Tajā pašā laikā Baltkrievijas nacionālajos medijos turpinās kaimiņvalstu un Rietumu apmelošanas un diskreditēšanas kampaņas, kuras jau robežojas ar atklātām naida izpausmēm.

2023. gadā atkal strauji pieauga Baltkrievijas režīma veicinātā nelegālo migrantu plūsma uz Latvijas – Baltkrievijas robežas, turklāt liela daļa šo trešo valstu pilsoņu ieradās ar Krievijas izsniegtām ieeļošanas vīzām. Latvija kopā ar Lietuvu un Poliju sekmīgi veicināja šī jautājuma vienotu izpratni un Baltkrievijas rīcības nosodījumu ES līmenī. Reaģējot uz nelegālās migrācijas radīto spiedienu, Latvija apturēja Silenes robežšķērsošanas punkta darbību uz robežas ar Baltkrieviju, lai nodrošinātu robežas aizsardzību un kārtību.

Latvija turpina atbalstīt ES sankciju spiediena paplašināšanu pret Baltkrievijas režīmu. 2023. gada augustā tika pieņemta sankciju 7. kārtā pret Baltkrieviju par cilvēktiesību pārkāpumiem un kara Ukrainā atbalstīšanu. Tajā iekļautās sankcijas daļēji salāgotas ar Krievijas sankciju režīmu, lai novērstu sankciju apiešanu, kā arī papildinātas ar jaunām personām un uzņēmumiem par Lukašenko režīma atbalstīšanu.

Latvija 2023. gada laikā turpināja atbalstīt Baltkrievijas demokrātiskos pārstāvjus, uzturot regulārus kontaktus. Latvija iestājās par ES koordinētu pieeju, lai rastu risinājumu jautājumā par Baltkrievijas pilsoņu pasēm, kuras izmanto Baltkrievijas demokrātiskie pārstāvji, pēc to derīguma termiņa izbeigšanās. Latvija ir piešķirusi 40 000 EUR Baltkrievijas starptautiskās atbildības platformai cilvēktiesību pārkāpumu Baltkrievijā pierādījumu vākšanai atbilstoši ANO standartiem un uzglabāšanai līdz attiecīgām tiesvedībām, kā arī atbalsta sniegšanai politiski represētajiem un to ģimenes locekļiem.

Noteikumos balstītas starptautiskās kārtības veicināšana

Krievija ar militārā spēka izmantošanu mēģina mainīt valstu robežas, tādējādi aizstājot likuma varu ar spēka diktātu. Latvija un līdzīgi domājošās valstis aicina Ķīnu un citas valstis norobežoties un nosodīt Krievijas rīcību. Tāpēc Latvija kopā ar līdzīgi domājošiem partneriem turpina uzturēt starptautisku spiedienu pret Krieviju.

Latvija turpināja ciešu koordināciju ar līdzīgi domājošajām valstīm un aktīvi rīkojās, lai panāktu pēc iespējas plašāku valstu atbalstu ANO Ģenerālās asamblejas rezolūcijai Krievijas agresijas gadadienā, ar kuru tika atkārtoti nosodīta Krievijas agresija pret Ukrainu. Šī bija sestā ANO rezolūcija kopš Krievijas pilna mēroga iebrukuma Ukrainā un ar to tika apstiprināts starptautiskās sabiedrības stingrs atbalsts Ukrainas teritoriālajai integritātei, pieprasot Krievijai nekavējoties un pilnībā izvest militāros spēkus un pārtraukt karadarbību.

Latvija kopā ar citu valstu diplomātiem veica aktīvu skaidrojošo darbu ar globālajiem partneriem par Krievijas kara Ukrainā patiesajiem cēloņiem, tā negatīvo ietekmi uz starptautisko tiesību piemērošanu, globālo ekonomiku un labklājību, kā arī nepieciešamību panākt Krievijas atbildību par agresijas un kara noziegumiem Ukrainā.

Tā rezultātā 2023. gadā vairākās vēlētās ANO struktūrās Krievija zaudēja ilgstoši ieņemtās pozīcijas. Kopumā Krievijas uzticamības līmenis un prestižs starptautiskajās organizācijās ir sarucis. Krievija 2023. gadā nav ieguvusi pietiekamu balsu skaitu, lai atkal tiktu ievēlēta ANO Cilvēktiesību padomē. Krievija netika ievēlēta arī ANO Sieviešu statusa komisijā, ANO Bērnu fonda valdē un ANO Noziedzības novēršanas un kriminālās tiesvedības komisijā. Krievija pirmo reizi tās pastāvēšanas vēsturē netika ievēlēta Starptautiskās tiesas tiesneša amatā. Krievija nav tikusi ievēlēta ne UNESCO Izpildpadomē, ne kādā komitejā vai programmā uz nākamo 2 gadu periodu, kur bija nepieciešams balsojums. Krievija nav ievēlēta Ķīmisko ieroču aizlieguma konvencijas Izpildpadomē no Austrumeiropas grupas, kā arī Starptautiskajā jūrniecības organizācijas padomē. Krievija nav guvusi atbalstu Austrumeiropas grupā ievēlēšanai Bāzeles konvencijas par kontroli pār bīstamo atkritumu pārrobežu pārvadāšanu un to aizvākšanu, Roterdamas konvencijas par procedūru, saskaņā ar kuru starptautiskajā tirdzniecībā dodama iepriekš norunāta piekrišana attiecībā uz dažām bīstamām ķīmiskām vielām un pesticīdiem, Stokholmas konvencijas par noturīgiem organiskajiem piesārņotājiem vēlētajās pozīcijās.

Latvija turpina uzsvērt nepieciešamību saukt Krieviju pie atbildības par tās veikto agresijas aktu. Latvija ir viena no 32 valstīm, kas iestājusies trešās puses statusā saskaņā ar ANO Starptautiskās tiesas Statūtu 63. panta 2. punktu lietā Ukraina pret Krievijas Federāciju "Apgalvojumi genocīda īstenošanā ar atsauci uz Konvenciju par genocīda nepieļaujamību un sodīšanu par to". Kā trešā puse Latvija lietā līdz šim ir sniegusi gan rakstveida, gan mutvārdu apsvērumus par 1948. gada "Konvencijas par genocīda nepieļaujamību un sodīšanu par to" IX pantu, kas ir būtisks Starptautiskās tiesas jurisdikcijas noteikšanai.

Latvija turpināja atbalstīt Starptautisko Krimināltiesu, tai skaitā par tās aresta orderi Krievijas valsts prezidentam V. Putinam un Krievijas bērnu tiesībsargam A. Ļvovai - Belovai par prettiesisku bērnu deportāciju un pārvešanu no Ukrainas uz Krievijas teritoriju. Starptautiskajai Krimināltiesai ir sniegts finansiālais atbalsts papildu 200 000 EUR apmērā un nosūtīti divi eksperti darbam tajā.

Latvija kopā ar Ukrainu, Lietuvu, Igauniju, Poliju un Rumāniju sākotnējā stadijā darbojas Starptautiskajā centrā kriminālvajāšanai par agresijas noziegumu pret Ukrainu, kurš darbību uzsāka 2023. gada jūlijā. Tā mērķis ir koordinēt nacionālās izmeklēšanas un saglabāt iegūtos pierādījumus, tādējādi efektīvi sagatavojot un veicinot jebkādu turpmāku agresijas nozieguma izdarītāju saukšanu pie atbildības.

Latvija pēc Ukrainas aicinājuma ir pievienojusies Pamatgrupai par tribunālu agresijas noziegumam pret Ukrainu, kas diskutē par īpaša tribunāla izveides iespējamiem juridiskiem risinājumiem.

Latvija kopā ar līdzīgi domājošām valstīm iestājas par īpaša starptautiska tribunāla izveidi agresijas noziegumam pret Ukrainu, kuram būtu plašs starptautiskais atbalsts un legimitāte, nodrošinot Krievijas augstākās vadības saukšanu pie atbildības.

Latvija apliecina sevi kā aktīvu ANO dalībvalsti ar dalību vēlētās ANO struktūrās un virzot tematiskās prioritātes, kurās Latvijai ir ekspertīze.

Latvija ir oficiāli uzsākusi kampaņu ievēlēšanai ANO DP uz 2026.–2027. gada termiņu. Ievēlēšana palielinās Latvijas ieguldījumu ANO DP, starptautiskās darba kārtības veidošanā, kā arī starptautiskajā drošībā. Tā būs vērtīga iespēja nostiprināt attiecības ar stratēģiskajiem sabiedrotajiem, dot jaunu Latvijas ieguldījumu ES ārpolitikā, kā arī paplašināt Latvijas draugu un partneru loku visā pasaulē.

Pirms vēlēšanām 2025. gadā, Latvija uzrunās visas ANO dalībvalstis, tostarp valstis, ar kurām līdz šim sadarbība nav bijusi pietiekami aktīva. Ārlietu ministrijas vadībā ciešā sadarbībā ar nevalstisko sektoru ir izstrādāti tematiskie virzieni lobīja kampaņai: tiesiskums un demokrātija (laba pārvaldība, sabiedrības noturība un saliedētas sabiedrības attīstība, demokrātija un cilvēktiesības, starptautiskās tiesības); sieviešu tiesību un iespēju veicināšana (programmas "Sievietes, miers un drošība" īstenošana); drošība, ilgtspēja un attīstība (klimats, ūdens resursi, kibernetikas un digitālās tehnoloģijas). Īstenojot Latvijas ievēlēšanas kampaņu, Ārlietu ministrija ir ieinteresēta turpināt lietišķu domu apmaiņu un sadarbību ar Latvijas nevalstiskām un sabiedriskām organizācijām, akadēmiskām un pētniecības institūcijām, Latvijas ANO jauniešu delegātiem, Latvijas UNESCO nacionālo komiteju, Diasporas konsultatīvo padomi, uzņēmēju asociācijām un masu mēdijiem.

Latvija ir ievēlēta ANO Sieviešu statusa komisijā un ANO Dzimumu līdztiesības un sieviešu iespēju veicināšanas institūcijas valdē. ANO Informācijas komitejā un UNESCO Starptautiskās komunikācijas attīstības programmas starpvaldību padomē Latvija aktualizē dezinformācijas apkarošanas un informācijas telpas drošības stiprināšanas jautājumus. Latvija jau ilgstoši turpina darbu ANO Zinātnes un tehnoloģiju attīstības komisijā. Lai stiprinātu Latvijas intereses, Ārlietu ministrija arī 2023. gadā veica papildus iemaksas dažādos ANO fondos, piemēram, ANO miera veidošanai, seksuālās vardarbības konfliktu novēršanai un bērnu tiesību stiprināšanai.

Gatavojoties ceturtajai ANO Mazo salu jaunattīstības valstu konferencei 2024. gada maijā, Latvija 2023. gadā tika ievēlēta konferences sagatavošanas komitejā. Tas palīdzēs Latvijai stiprināt kontaktus un labāk izprast mazo salu valstu izaicinājumus un intereses, jo īpaši klimata jomā. Latvija kopā ar Gvineju kopīgi koordinē ANO augsta līmeņa ilgtspējīgas attīstības politiskā foruma pārskata un ANO Ekonomiskās un sociālās padomes pārskata procesu, kā rezultātā Ģenerālajā asamblejā 2024. gadā būs jāapstiprina attiecīga rezolūcija.

2023. gadā tika pieņemts lēmums, ka 2024. gada septembrī ANO ietvaros notiks Nākotnes samits, lai apspriestu nepieciešamību risināt akūtos globālos izaicinājumus, ņemot vērā arī ierobežoto progresu ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanā. Tā sagatavošanai sāksies starpvaldību diskusijas ar mērķi izstrādāt Nākotnes samita iznākuma dokumentu. Paredzēts vienoties par nepieciešamo rīcību piecos lielajos tēmu blokos: ilgtspējīgas attīstības mērķu un attīstības finansēšanas jomā; miera un drošības jomā; starptautiskajai sadarbībai zinātnes, tehnoloģiju un inovāciju jomā; jauniešu iesaistei; globālās pārvaldības transformācijai. Gatavojoties ANO Nākotnes samitam, aktuālo globālo izaicinājumu kontekstā Latvija īpaši pievērš uzmanību informatīvās telpas drošībai. Latvijas uzsvars būs izpratnes stiprināšana, ka uz digitālo telpu ir attiecināmas starptautiskās tiesības tāpat kā fiziskajā telpā. Latvija kā līdere mediju un informācijas pratības tematikā ANO ietvaros īpaši iesaistīsies Publiskās informācijas integritātes kodeksa veidošanā, kā arī diskusijās par jauna Globālā digitālā kompakta veidošanu. Šie procesi pievērsīs uzmanību ne vien digitālo tehnoloģiju pozitīvajai ietekmei uz izaugsmi un attīstību, bet arī izaicinājumiem drošības un mākslīgā intelekta jomās.

Latvija ir aktīvi iesaistījusies ANO Rīcības programmas kibernetikas jautājumos izveides procesā un 2024. gadā turpinās iestāties par caurspīdīga, maksimāli iekļaujoša, uz rīcību un sadarbību ar privāto sektoru vērsta mehānisma izveidi. Uzmanības lokā būs valstu atbildīgas rīcības kibernetikā

veicināšana. Latvija atbalstīja kontaktpunktu tīkla izveidi ANO, kas sekmēs valstu saziņu kiberincidentu un kiberrisku gadījumā.

Latvijas ieskatā nepieciešams stiprināt starptautisko kārtību arī caur jēgpilnām ANO reformu iniciatīvām.

Krievija turpina ļaunprātīgi izmantot ANO DP, apgrūtinot tās darbu. Tas ir devis jaunu impulsu starptautiskajai sabiedrībai turpināt diskutēt par reformas nepieciešamību. Latvija iestājas par plašāku un taisnīgu reģionu pārstāvību ANO DP, tai skaitā paredzot papildu vietas Austrumeiropas, Āfrikas, Latīņamerikas reģioniem un mazo salu valstīm. Latvija turpinās darbību līdzīgi domājošo valstu grupā "Par atbildību, saskaņotību un atklātību" ar mērķi uzlabot ANO DP darba metodes un aktīvi piedalīsies ANO DP reformas starpvaldību sarunu formātā, aicinot valstis uz konstruktīvām sarunām par ANO DP reformu.

Latvija turpina atbalstīt ANO "Sievietes, miers un drošība" darba kārtības stiprināšanu. Bruņoti konflikti daudzviet pasaulē un to ietekme uz sievietēm un meitenēm atkārtoti apliecina "Sievietes, miers un drošība" darba kārtības aktualitāti. Sadarbībā ar valsts un nevalstiskajiem partneriem Ārlietu ministrija kopš 2020. gada koordinē nacionālo rīcības plānu "Par sievietēm, mieru un drošību". Tā galvenie uzdevumi ir ar dažādiem semināriem un iniciatīvām Latvijā un starptautiski veicināt sabiedrības izpratni, stiprināt sadarbību par šiem jautājumiem ar Latvijas aizsardzības un iekšlietu sektoru, kā arī nodot Latvijas pieredzi citām valstīm ar nevalstiskā sektora iesaisti.

Latvija rotācijas kārtībā no 2023. gada maija līdz novembrim vadīja Eiropas Padomes lēmējinstiūciju - Ministru komiteju. Prezidentūras īstenošana ir bijis daudzu Latvijas instiūciju un nevalstisko partneru kopīgi paveikts darbs. Svarīga loma bija Latvijas Saeimas delegācijai Eiropas Padomes Parlamentārajā asamblejā. Sešu mēnešu laikā tika organizēti 17 starptautiska līmeņa tematiskie pasākumi Rīgā un Strasbūrā, tai skaitā Eiropas Padomes dalībvalstu tieslietu ministru un izglītības ministru sanāksmes, kā arī 16 kultūras pasākumi.

Viens no Latvijas prezidentūras uzdevumiem bija stiprināt Eiropas Padomes atbalstu Ukrainai. Šajā kontekstā būtisks panākums ir Krievijas agresijas pret Ukrainu rezultātā radīto zaudējumu reģistra izveidošana. Zaudējumu reģistrs veicinās Krievijas atbildību par pastrādātajiem noziegumiem Ukrainā un tas ir pirmais solis uz starptautiska kompensācijas mehānisma radīšanu. Latvija kā viena no Zaudējumu reģistra dibinātājvalstīm turpinās strādāt pie atbalsta vairošanas šim instrumentam. Latvijas prezidentūra prioritāri uzsvēra nepieciešamību īstenot praktiskus soļus Ukrainas tieslietu sistēmas stiprināšanai un Krievijas pretlikumīgi deportēto Ukrainas bērnu atgriešanas jomā. Latvija veica brīvprātīgu iemaksu Eiropas Padomes ietvaros izstrādātajam rīcības plānam Ukrainai 2023.–2026. gadam, kura mērķis ir sniegt atbalstu Ukrainas rekonstrukcijai un atjaunošanai. No Latvijas puses konsekventi tika uzturēta prasība pārtraukt Krievijas pilsoņu nodarbinātību Eiropas Padomes struktūrās, jo Krievija 2022. gadā tika izslēgta no šīs organizācijas. Prezidentūras laikā īpaša uzmanība tika vērsta uz Eiropas Padomes dalībvalstu pienākumu ieviest Eiropas Cilvēktiesību tiesas lēmumus, kā arī nepieciešamību stiprināt vārda brīvību, žurnālistu drošību un digitālo darba kārtību, piemēram, mākslīgā intelekta jomā. Ar Latvijas atbalstu atklāta jauna Eiropas Padomes žurnālistu drošības kampaņa. Kā prezidentūra Latvija uzstāja uz reformu virzību organizācijā – gan par lielāku pilsoniskās sabiedrības un jauniešu iesaisti tās darbā, gan organizācijas darba caurspīdīgumu un redzamību.

Attīstības sadarbība politika sniedz Latvijas ieguldījumu starptautiskās stabilitātes un ilgtspējīgas attīstības veicināšanai. Ārlietu ministrijas budžets attīstības sadarbības politikas īstenošanai 2023. gadā sasniedza 1 663 813 EUR. 2023. gadā turpinājās palīdzības

sniegšana Austrumu partnerības, Centrālāzijas un Āfrikas reģiona valstīm. Atbilstoši Latvijas attīstības sadarbības tematiskajām prioritātēm 56 % no īstenotajiem projektiem ir veltīti miera un taisnīguma veicināšanai, kā arī efektīvu, atbildīgu un iekļaujošu institūciju stiprināšanai, 17 % dzimumu līdztiesības veicināšanai, 16 % ekonomiskajai izaugsmei, 5 % kvalitatīvai izglītībai, 4 % klimata rīcībai. Digitalizāciju kā Latvijas horizontālo prioritāti ietver piektā daļa no atbalstītajiem projektiem. 2023. gadā tika īstenoti 43 projekti, īpašu uzmanību veltot atbalsta projektiem Ukrainā, lai palīdzētu pārvarēt kara sekas (36 % no visiem attīstības sadarbības projektiem). Latvija turpina īstenot 3 projektus Āfrikas valstīs – Dienvidāfrikā, Kamerūnā, Namībijā, Zambijā un Zimbabvē. Ārlietu dienests nodrošināja Latvijas divpusējās attīstības sadarbības aktivitāšu sasaisti ar citu donoru aktivitātēm, veicinot Latvijas sniegtā atbalsta ilgtspēju, efektivitāti un redzamību, jo īpaši labas pārvaldības jomā, tostarp jauno profesionāļu apmācībās, publisko pakalpojumu nodrošināšanas uzlabošanā, revīzijas iestāžu kapacitātes veicināšanā. 2023. gadā piesaistīts līdzfinansējums 462 953 EUR apmērā.

Latvijas attīstības sadarbības īstenošanā tika iesaistīts plašs nevalstisko partneru loks, tostarp "Centrs MARTA", "Rīga TechGirls", Rīgas Juridiskā augstskola, Ekonomiskā sadarbība un investīcijas Latvijai, Latvijas Lauku forums, SIA SunGIS, Sociālās uzņēmējdarbības asociācija, Baltic Human Rights Society, "Latvijas platforma attīstības sadarbībai", Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera, Latvijas Mikroķirurģu asociācija, Latvijas Informāciju tehnoloģiju klasteris. Ārlietu ministrija ir atbalstījusi biedrības "Latvijas Platforma attīstības sadarbībai" un "Latvijas Pašvaldību savienība", tādējādi veicinot Latvijas pilsoniskās sabiedrības starptautisku iesaisti attīstības sadarbības un tās politikas plānošanas procesos.

2023. gadā tika apstiprināts Attīstības sadarbības politikas plāns 2024.–2027. gadam. Turpmākajos gados ir nepieciešams turpināt palielināt politikas finansējumu, lai attīstītu divpusējās attiecības un palīdzētu saņēmējvalstīm. Tas sekmēs ārējās ekonomiskās attiecības, ļaus pilnvērtīgāk izmantot Latvijā pieejamo ekspertīzi un risinājumus ilgtspējīgas palīdzības nodrošināšanā, kā arī sniegs jaunas iespējas Latvijas valsts institūcijām, NVO un privātajam sektoram, kas iesaistīti attīstības sadarbības projektu realizācijā. Divpusējās attīstības sadarbību palīdzības īstenošana veicinās sinerģiju ar drošības, ārējās ekonomikas, kā arī migrācijas politikām un to instrumentiem.

Latvija sniedz humāno palīdzību, veicot brīvprātīgas iemaksas starptautiskajās organizācijās humānās palīdzības finansēšanai vai reaģējot uz partnervalstu pieprasījumu, sniedzot atbalstu tieši skartajai valstij. Latvijas humānās palīdzības izdevumi pēdējos gados pieaug: 2020. gadā – 1 257 765 EUR; 2021. gadā – 2 558 071 EUR; 2022. gadā – 3 556 554 EUR; 2023. gadā – 2 812 053 EUR.

Ar dalību starptautiskajās misijās un operācijās Latvija sniedz ieguldījumu miera un drošības veicināšanā. 2023. gadā Latvija bija iesaistījusies un plāno turpināt dalību 2024. gadā deviņās ANO, ES un NATO starptautiskajās misijās un operācijās Izraēlā, Libānā, Ukrainā, Gruzijā, Armēnijā, Vidusjūras reģionā, Kosovā, Irākā, kā arī divās daudznacionālās koalīcijās Irākā un Hormuza šaurumā.

Latvija ar četriem civilajiem ekspertiem piedalās ES Padomdevēja misijā Ukrainā (*EUAM Ukraine*) un divpadsmit Latvijas civilie eksperti darbojas ES novērošanas misijā Gruzijā (*EUMM Georgia*). 2023. gadā tika izveidota ES misija Armēnijā (*EUM AR*), kuras uzdevums ir novērot un ziņot par drošības situāciju gar starptautiski atzīto Armēnijas robežu ar Azerbaidžānu. Šajā misijā darbojas

divi Latvijas civilie eksperti. Tāpat 2023. gadā Latvija atbalstīja ES Partnerattiecību misijas (*EUPM MD*) Moldovā izveidi, kuras darbības fokuss ir Moldovas noturības pret hibrīdo apdraudējumu veidošana. Dalība šajās misijās tiks turpināta arī 2024. gadā.

Latvija turpina dalību NATO vadītajā starptautiskajā miera uzturēšanas operācijā Kosovā (*KFOR*) vienas kājnieku rotas sastāvā, kas ir lielākais Latvijas kontingents starptautiskajās operācijās. Apliecinot savu iesaisti ne tikai ģeogrāfiski tuvos reģionos, bet arī globālo izaicinājumu risināšanā, 2023. gadā Latvijas karavīri dažāda lieluma vienību sastāvā turpināja dalību NATO misijā Irākā un starptautiskās koalīcijas ISIL sakāvei militārajā operācijā *Inherent Resolve* Irākā. Latvija turpināja dalību ES jūras operācijā *EUNAVFOR MED IRINI* ar diviem pārstāvjiem un vienu pārstāvi ANO Pamiera uzraudzības organizācijas (*UNTSO*) misijā Jeruzalemē. 2023. gadā uzsākta dalība ar trijiem pārstāvjiem ANO miera uzturēšanas misijā Libānā (*UNIFIL*). Turpinājās dalība starptautiskās kuģniecības drošības atjaunošanas iniciatīvā *International Maritime Security Construct*, 2024. gadā plānojot jūras spēku virsnieka nosūtīšanu dalībai koalīcijas vadītajā operācijā "Sentinel".

Latvija turpina dalību 2022. gada nogalē izveidotajā ES militārā atbalsta misijā Ukrainā (*EUMAM Ukraine*), nodrošinot Ukrainas bruņoto spēku karavīru apmācību. Dalība misijā tiks turpināta arī 2024. gadā.

Jau pirms Krievijas uzsāktā kara Ukrainā bija vērojama bruņojumu kontroles sistēmas erozija. Krievija ilgstoši ignorē uzticību veicinošas starptautiskās vienošanās un tajās noteiktās saistības. Krievijas lēmums apturēt tās dalību ASV un Krievijas stratēģisko ieroču samazināšanas līgumā (*New Start*), izstāties no Līguma par konvencionālajiem bruņotajiem spēkiem Eiropā, atsaukt ratifikāciju Vispārējam kodolizmēģinājumu aizlieguma līgumam un paziņojumi par tās kodolieroču izvietošanu Baltkrievijā, pārkāpjot Budapeštas memoranda un Kodolieroču neizplatīšanas līguma nosacījumus, atkārtoti norāda uz Krievijas vispārējo nihilismu pret starptautiskajām tiesībām un pienākumiem. Šāda Krievijas rīcība būtiski ietekmē stratēģisko stabilitāti. Kodolieroču neizplatīšanas līguma sagatavošanās komitejas sanāksmē Baltijas valstis kopējā paziņojumā uzsvēra Krievijas lomu bruņojuma kontroles formātu erozijā un aicināja Krieviju pārtraukt destruktīvo uzvedību esošajos bruņojuma kontroles, neizplatīšanas un atbruņošanās formātos un ar atbildību pildīt tajos noteiktās saistības.

2023. gada maijā notika Ķīmisko ieroču konvencijas 5. pārskata konference, kuras noslēgumā nebija iespējams vienoties par noslēguma dokumentu. Šādi incidenti bruņojuma neizplatīšanas un atbruņošanās formātos novērojami arvien biežāk un apdraud šo formātu rīcībspēju.

Negatīvu tendenci bruņojuma kontroles jomā turpināja iezīmēt Ziemeļkorejas īstenotā kodolprogramma, pieaugošais raķešu izmēģinājumu skaits, ko aizliedz neskaitāmas ANO DP rezolūcijas, un kodoldoktrīnā ietvertais zemais sliekšnis kodolieroču potenciālai izmantošanai. Irāna turpināja izvairīties no savu saistību ievērošanas kodolieroču neizplatīšanas jomā, veicot urāna bagātināšanu virs civilajām vajadzībām nepieciešamā līmeņa, līdz ar to arvien saruka Kopīgā visaptverošā rīcības plāna darbības atjaunošanas iespēja. Ķīna turpināja attīstīt stratēģiskā bruņojuma sistēmas, tajā pašā laikā demonstrējot izvairīgu attieksmi pret iesaistīšanos stratēģiskā bruņojuma kontroles mehānismos.

Latvija kopā ar sabiedrotajiem un līdzīgi domājošajām valstīm turpinās atgādināt Krievijai par atgriešanos pie Jaunā stratēģisko ieroču samazināšanas līguma (*New START*) implementācijas un uzsvērt, ka Ķīnai ir jāuzņemas kodolvalstij piekrītoša atbildība, iesaistoties starptautiskos bruņojuma kontroles mehānismos.

Latvija kopā ar sabiedrotajiem un partneriem arī turpmāk uzsvērs bruņojuma kontroles, atbruņošanās un masu iznīcināšanas ieroču neizplatīšanas jautājumu un esošo mehānismu nozīmi starptautiskās un nacionālās drošības nodrošināšanā. Kopā ar pārējām ES dalībvalstīm Latvija aicinās Irānu un Ziemeļkoreju ievērot starptautiskos noteikumus bruņojuma kontroles, atbruņošanās un masu iznīcināšanas ieroču neizplatīšanas jomā, tajā skaitā ANO DP rezolūcijas. Latvija uzsvēr Starptautiskās Atomenerģijas aģentūras lomu, pārbaudot, ka kodolenerģija tiek izmantota miermīlīgiem mērķiem. EDSO ietvaros Latvija aicinās īstenot uzticēšanos un drošību veicinošos pasākumus, bet Krieviju un Baltkrieviju – pārtraukt agresiju Ukrainā un atgriezties pie saistību pilnīgas ievērošanas ar mērķi veicināt drošības situācijas Eiropā uzlabošanu.

Pieaug digitālo tehnoloģiju ietekme uz globālo drošību un politiku. Jauns faktors starptautiskajās attiecībās ir straujā **mākslīgā intelekta (MI)** tehnoloģiju attīstība. Tās radīs iespējas teju visās jomās: paātrinās zinātnes attīstību, paplašinās medicīnas iespējas, dos jaunu impulsu ekonomikai, paplašinās pieeju izglītībai un ļaus uzlabos valsts pakalpojumus. Taču MI rada ne tikai iespējas, bet arī joprojām vēl nepietiekami apzinātus riskus. MI tehnoloģijas kļūst arvien pieejamākas valstīm un citiem, kas varētu tās izmantot, ignorējot cilvēktiesības un ar mērķiem, kas ir pretrunā globālajai drošībai un demokrātisko valstu interesēm. MI spējas var tikt izmantotas, lai pastiprinātu digitālā autoritārisma mehānismus – izsekošanu, apspiešanu un informācijas manipulāciju. Tāpēc ir nekavējoties jāveido starptautiskas normas MI jomā, kas balstās antropocentriskumā, ētiskumā un cilvēktiesību ievērošanā. Vienlaikus demokrātijām arī jā saglabā un jāattīsta tehnoloģiskā līderība, kas ļaus rast risinājumus MI ļaunprātīgas izmantošanas riskiem. Arī Latvijai ir aktīvi jāieklaujas šajā procesā. Svarīgi, lai tiktu veiksmīgi pabeigts darbs pie ES Mākslīga intelekta akta. Tas būs pasaulē pirmais visaptverošais mākslīgā intelekta likums, kas varēs arī kalpot par orientieri starptautisku normu veidošanai šajā jomā, līdzsvarojot MI radītās iespējas un riskus.

Par globālu izaicinājumu joprojām paliek **dezinformācija**. Gan Krievijas agresijas pret Ukrainu, gan eskalācijas Tuvajos Austrumos pēc “Hamās” teroristu uzbrukuma Izraēlai kontekstā tiešsaistes platformu atbilde uz nelegālo saturu joprojām nav pietiekama. 2023. gadā ir stājies spēkā Digitālo pakalpojumu akts – ES mēroga regulējuma instruments, kas ļaus novērst dezinformācijas un nelegālā satura radītos riskus tiešsaistes platformās, vienlaikus garantējot un stiprinot vārda brīvību. Tagad lielākais izaicinājums būs nodrošināt jaunā regulējuma efektīvu ieviešanu.

Pasaulē turpinās interneta brīvības lejupslīde. Demokrātisko valstu redzējums par brīvu, atvērtu, globālu, drošu un uzticamu internetu daudzviet pasaulē konkurē ar autoritāro valstu, jo īpaši Ķīnas, piedāvāto modeli, kas paredz valsts kontroli pār internetu, tā fragmentāciju, cenzūru un privātuma neesamību. Latvijai ir svarīgi iesaistīties gan starptautisku normu veidošanā, gan praktiskajā rīcībā ar mērķi aizstāvēt interneta brīvību. Latvija pievienojās Globālajai deklarācijai par informācijas integritāti tiešsaistē, kurā valstis pauž apņemšanās atvērtas, brīvas, uzticamas un drošas informācijas vides jomā.

ES ārējās un drošības politika

Latvijas ārpolitisko mērķu sasniegšanai svarīga ir sekmīga ES ārējās un drošības politikas īstenošana, tostarp veicinot reģionālo un globālo drošību un stabilitāti. Īpaši tas attiecas uz ES paplašināšanās procesu, sadarbības attīstību ar ES kaimiņu reģioniem, attiecību veidošanu ar Apvienoto Karalisti, Indijas un Klusā okeāna reģiona valstīm, kā arī Ķīnu.

Tuvajos Austrumos ir notikusi pēdējos gados lielākā Izraēlas un palestīniešu konflikta eskalācija ar potenciālu izvērsties par plaša mēroga reģionālu konfliktu. Latvija ir stingri nosodījusi "Hamās" teroristiskos uzbrukumus Izraēlas civiliedzīvotājiem. ES, tostarp Latvija, atzīst Izraēlas tiesības uz paš aizsardzību, ievērojot starptautisko tiesību, tai skaitā humanitāro tiesību, normas. Ir būtiski nepieļaut humānās krīzes padziļināšanos. Latvija kopā ar pārējo ES ir paudusi solidaritāti ar Izraēlu, kā arī sniegusi palīdzību palestīniešu civiliedzīvotājiem, veicot iemaksas starptautiskajām aģentūrām un nevalstiskajām organizācijām, kuras ir iesaistītas humānās palīdzības sniegšanā. Latvija atbalsta ANO, ES un citus starptautiskos centienus tūlītēja saspīlējuma mazināšanai, draudu novēršanai Izraēlas drošībai un palestīniešu civiliedzīvotājiem. Perspektīvā ir būtiski atgriezties pie politiskā dialoga, lai tuvinātos ilgtspējīgam divu valstu risinājumam.

Latvijas interesēs ir veidot konstruktīvu un pragmatisku sadarbību ar Apvienoto Karalisti gan divpusēji, gan caur ES un NATO, kā arī reģionālajos sadarbības formātos. ES ietvaros pēc divu gadu ilgām Ziemeļīrijas protokola ieviešanas problēmām 2023. gadā tika panākta principiāla politiska vienošanās (*Windsor Framework*) par jauniem praktiskiem risinājumiem. Vienošanās pozitīvi ietekmējusi ES un Apvienotās Karalistes attiecības, paverot ceļu ciešākai sadarbībai. Viens no 2023. gada būtiskākajiem praktiskajiem panākumiem ir vienošanās par Apvienotās Karalistes dalību ES zinātnes programmās *Horizon* un *Copernicus*, sākot ar 2024. gadu. ES un Apvienotajai Karalistei ir interese stiprināt kopīgo ārējo, drošības un aizsardzības politiku, kā arī sadarbību Vindzoras ietvara un ES un Apvienotās Karalistes Tirdzniecības un sadarbības nolīguma formātā. Apvienotā Karaliste ir svarīgs Latvijas sadarbības partneris ekonomikā, cieša sabiedrotā NATO un Ukrainas atbalsta jautājumos. 2023. gadā turpinājās regulārs politiskais dialogs, notika vairākas divpusējās vizītes, tostarp aktīvi parlamentārie kontakti. Latvija maksimāli izmanto arī sadarbības iespējas ar Apvienoto Karalisti NB8 formā un Apvienotajos reaģēšanas spēkos, īpaši akcentējot sadarbību drošības un aizsardzības jomās. Apvienotā Karaliste ar pastāvīgu militāro klātbūtni Baltijas reģionā sniedz būtisku ieguldījumu Latvijas drošības stiprināšanā. Ir īstenoti sadarbības projekti enerģijas noturības uzlabošanā, cīņā ar dezinformāciju un mediju attīstībā.

Nozīmīgs progress ir turpinājies ES paplašināšanās politikas jomā, Eiropadomei pieņemot vēsturisku lēmumu par ES pievienošanās sarunu sākšanu ar Ukrainu un Moldovu, ES kandidātvalsts statusa piešķiršanu Gruzijai, kā arī pievienošanās sarunu sākšanu ar Bosniju un Hercegovinu, kad tā sasniegs atbilstību dalības kritērijiem. Latvija atzinīgi vērtē Albānijas, Melnkalnes un Ziemeļmaķedonijas paveikto iestāšanās sarunu procesa, tostarp, sasniedzot pilnīgu saskaņotības līmeni ar ES kopējo ārpolitiku un drošības politiku.

Latvija ir konsekventi iestājusies par kritēriju izpildē balstītu ES integrācijas procesu visām tajā iesaistītajām valstīm, sagaidot viennozīmīgu atbalstu Eiropas vērtībām un politisko gribu īstenot reformas. Īpašu uzmanību Latvija pievērš ārpolitikas saskaņotībai ar ES Kopējo ārējo un drošības politiku, mediju brīvībai, tiesiskumam. Latvija turpinās atbalstīt eiropas integrācijas procesā iesaistītās valstis, daloties savā reformu pieredzē un izmantojot attīstības sadarbības politikas instrumentus.

Dienvidkaukāzā jaunu ģeopolitisko dinamiku radīja Azerbaidžānas īstenotā militārā operācija Karabahā, kā rezultātā Karabahas armēņi masveidā izceļoja uz Armēniju, radot

humanitāro krīzi. Latvija iestājās par ES klātbūtnes un iesaistes miera un stabilitātes veicināšanu Dienvidkaukāza reģionā, lai novērstu iespējamu humānās vai drošības situācijas pasliktināšanos Armēnijas–Azerbaidžānas konflikta kontekstā. Latvija aktīvi iesaistījās diskusijās, lai definētu ES pieejamos instrumentus redzamai rīcībai un iesaistei, kā arī ir sniegusi Armēnijai atbalstu humanitārās krīzes seku mazināšanai 100 000 EUR apmērā. Konflikta rezultātā ir pozitīvi mainījusies Armēnijas attieksme pret ES, kas, Latvijas ieskatā, būtu jāizmanto, lai intensificētu ES–Armēnijas sadarbību. Tāpat nepieciešams attīstīt ES–Azerbaidžānas dialogu.

ES Austrumu partnerības politikas ietvaros jāturpina īstenot diferencētu sadarbību, ņemot vērā katras partnervalsts individuālās intereses un prioritātes attiecībās ar ES. Vienlaikus jāveic šīs politikas pielāgošana jaunajiem ģeopolitiskajiem apstākļiem, liekot lielāku uzsvāru uz šo valstu noturības stiprināšanu gan ar reformu procesiem, gan veicinot to noturību drošības jomā, tai skaitā pret hibrīdo apdraudējumu un kiberdraudiem. Šajā procesā ir jārēķinās, ka Austrumu partnerības politikas ietvaros piešķirtais ES finansiālais atbalsts joprojām ir svarīgs instruments valstu reformu procesu un pārrobežu infrastruktūras projektu īstenošanai.

2023. gadā turpinājās aktīvs politiskais un nozaru dialogs starp Latviju un Centrālāzijas reģiona valstīm. Divpusējo darba kārtību lielā mērā noteica Krievijas militārā agresija Ukrainā un tās ietekme uz Centrālāzijas reģionu, tai skaitā savstarpējās tirdzniecības un tranzīta un loģistikas jautājumu attīstība ES sankciju pret Krieviju un Baltkrieviju kontekstā. Divpusējo diplomātisko attiecību labās iestrādnes sekmēja Latvijas pilsoņa tiesisko aizsardzību reģiona valstī, tai saskaroties ar Krievijas politisko spiedienu. Ārlietu ministrija turpina aktīvu dialogu ar Centrālāzijas valstīm, lai garantētu pilsoņu aizsardzību, balstoties uz divpusējiem līgumiem un starptautiskajām tiesībām. Jautājums tiek aktīvi koordinēts arī ES ietvaros tās attiecību veidošanā ar reģiona valstīm. Latvija ir ieinteresēta 2024. gadā paplašināt praktisko klātbūtni ES savienojamības ar reģionu veicināšanā, tai skaitā ES Globālās savienojamības iniciatīvas kontekstā. Attīstot sadarbību ar Centrālāzijas reģionu, tika veicināta alternatīvā transporta koridora TRACECA (Eiropa–Kaukāzs–Āzija) savienojumu attīstība ar Baltijas reģionu un Ziemeļeiropu caur Latviju. Ir parakstīts Latvijas un Centrālāzijas valstu Vienotais paziņojums par sadarbības stiprināšanu transportā un loģistikā. Latvija turpināja stiprināt klātbūtni ES–Centrālāzijas attiecību veidošanā, nosūtot pārstāvi ES īpašā pārstāvja birojā. Valsts robežsardze turpināja sekmīgi vadīt Latvijas lielāko apgūto ES projektu (21,65 miljoni EUR) – Robežu pārvaldības projektu Centrālāzijā (BOMCA), kamēr Latvijas ekspertu iesaiste tika paplašināta arī citos ES projektos reģionā.

Arvien pieaugoša nozīme ir attiecību stiprināšanai ar stratēģiski svarīgo Indijas un Klusā okeāna reģionu gan ES līmenī, gan divpusēji, lai skaidrotu savu viedokli par Eiropas un globālajiem drošības izaicinājumiem un meklētu risinājumus ieilgušiem konfliktiem reģionā, kā arī tādiem globāliem izaicinājumiem kā klimats, veselība un citi. Reģions ir īpaši nozīmīgs ekonomiskās noturības veicināšanai un piegādes ķēžu diversificēšanai. Minēto mērķu sasniegšanai tiek veidots dialogs ar šo reģionu caur Tirdzniecības un tehnoloģiju padomi ar Indiju, digitālajām un zaļajām partnerībām, tiek strādāts pie partnerības un brīvās tirdzniecības līgumu tīkla paplašināšanas, kā arī tiek organizētas augsta līmeņa sanāksmes. 2024. gads būs īpaši aktīvs ES dialogā ar reģionu, jo tiek plānota ES–Indijas–Klusā okeāna ministru sanāksme, ES–ASEAN ministru sanāksme, ES–Korejas samits un ES–Japānas samits. Divpusēji Latvija 2023. gadā rīkoja klātienē politiskās konsultācijas ar Indonēziju, Taizemi, Singapūru, Austrāliju un Jaunzēlandi. Tika parakstīts Latvijas un Pakistānas nolīgums par dubultnodokļu novēršanu, kā arī spēkā stājās Latvijas un Japānas nolīgums ar darba un brīvdienu shēmu. Latvija turpinās stiprināt attiecības ar reģiona valstīm arī 2024. gadā, koncentrējoties uz dubultnodokļu novēršanas un gaisa satiksmes

līgumu parakstīšanu un politiskā dialoga stiprināšanu dažādos līmeņos. Plānotā Indijas vēstniecības atvēršana Rīgā varētu kļūt par jaunu impulsu Latvijas attiecībās ar Indiju.

Ķīna turpina centienus nostiprināt savu globālo ekonomisko un politisko ietekmi, tostarp piedāvājot alternatīvu skatījumu un virzot iniciatīvas, kas vērstas uz universālās vērtībās balstītās starptautiskās sistēmas pārveidošanu atbilstoši tās interesēm. Ir saasinājusies Ķīnas sāncensība ar ASV, pieaudzis saspilējums Taivānas šaurumā un turpinās Ķīnas aizvien uzstājīgāka un uz savu interešu virzīšanu vēsta politika Indijas un Klusā okeāna reģionā. Ir novērojama Ķīnas un Krievijas attiecību tālāka padziļināšana. Ķīnas atturīgā nostāja, izvairīšanās no Krievijas nosodīšanas un tās naratīvu pavairošana iekšpolitiskajā un starptautiskajā vidē rada pamatotas bažas. Vienlaikus ir pasliktinājies cilvēktiesību stāvoklis un pastiprinājušās autoritārisma tendences Ķīnā.

Šajos apstākļos 2023. gadā ES dalībvalstu līderi ir apstiprinājuši pārskatīto ES pieeju attiecībām ar Ķīnu. Tajā tiek atzīts, ka turpināma ES daudzlīmeņu pieeja Ķīnai kā sadarbības partnerim, ekonomiskam konkurentam un sistēmiskam sāncensim, iestājoties par līdzsvarotām tirdzniecības attiecībām, uzsverot kritisko atkarību mazināšanas un piegādes ķēžu stiprināšanas nepieciešamību. ES ir aicinājusi Ķīnu izmantot īpašās attiecības ar Krieviju tās agresijas pārtraukšanai Ukrainā, uzsvērusi Taivānas *status quo* saglabāšanu un iestājusies par cilvēktiesību ievērošanu Ķīnā. ES turpina darbu risku mazināšanai, veicinot ES konkurētspēju, sekmējot ES noturību, pilnvērtīgi izmantojot autonomos tirdzniecības instrumentus un turpinot attīstīt tirgu dažādošanas stratēģiju. Latvija piedalās ES Ķīnas politikas veidošanā, tostarp iestājoties par ģeopolitiskā fona nozīmi un ekonomiskā savstarpīguma ievērošanu. Divpusēji Latvija turpina īstenot konstruktīvas attiecības ar Ķīnu, izvērtējot dialoga attīstīšanas iespējas uz abpusēja izdevīguma pamata, atbilstoši ES kopējai pieejai un Latvijas nacionālajām interesēm.

Baltijas valstu sadarbībā 2023. gadā līdzīgi kā iepriekšējā gadā dominējošie jautājumi bija reģiona drošības jautājumi, enerģētiskā drošība un atbalsts Ukrainai. Paužot stingru apņēmību stiprināt pretgaisa aizsardzības spējas un veicināt NATO aviācijas vienību rotējošās klātbūtnes modeļa ieviešanu, samita laikā Viļņā tika parakstīta deklarācija par sadarbību Baltijas gaisa telpā. Lai vecinātu enerģētiskās neatkarības stiprināšanu, Baltijas valstis vienojās par paātrinātu Baltijas valstu elektroapgādes tīklu sinhronizēšanu ar Eiropas elektroenerģijas sistēmu. Valstu sadarbība jautājumā par Krievijas agresiju bija ļoti cieša, īpaši atbalstot starptautiskās iniciatīvas. Baltijas valstis kopīgiem spēkiem iestājās par Krievijas izolēšanu un atbildību par agresijas noziegumu, aktīvi aizstāvēt ideju par starptautiskā tribunāla ANO ietvaros izveidošanu. Pastiprinoties hibrīduzbrukumiem uz Baltijas valstu robežām, padziļinājās valstu sadarbība iekšlietās, īpaši robežapsardzībā. Nozīmīga loma Baltijas valstu vienotības stiprināšanā un kopīgo interešu aizstāvēšanā tradicionāli bija Baltijas Asamblejai. Reģionālā drošība, tostarp kritiskās infrastruktūras drošība, reģionālās savienojamības stiprināšana, atbalsts Ukrainai, tostarp vienotu sankciju īstenošana, ir Lietuvas izvirzītās Baltijas Asamblejas un Baltijas Ministru padomes sadarbības prioritātes 2024. gadam, ko Latvija atbalsta.

Īstenojot NB8 sadarbības koordināciju 2023. gadā, Latvija pastiprinātu uzmanību pievērsa nepieciešamībai reģiona līmenī veidot spēcīgu un visaptverošu atbildi uz Krievijas agresiju, virzot NB8 sadarbību trīs virzienos: noteikumos balstītas starptautiskās kārtības stiprināšana; militārās drošības un atturēšanas spēju stiprināšana; noturības stiprināšana. Latvijas Ārlietu ministrija NB8 formātā organizējusi 18 sanāksmes par dažādiem ārpolitikas jautājumiem. Pirmo reizi NB8 formātā tika organizētas juridisko direktoru, attīstības sadarbības politikas direktoru, kā arī bruņojuma kontroles, atbruņošanās un ieroču neizplatīšanas direktoru sanāksmes, kas pēc partneru atzinīga novērtējuma arī turpmāk tiks iekļautas NB8 koordinācijas gada plānā. Apliecinot NB8 kopīgo atbalstu un demonstrējot valstu vienotību, 2023. gada aprīlī

NB8 ārlietu ministri viesojās Moldovā (Kišiņevā) un Ukrainā (Odesā). Šo kopīgo vizīti koordinēja Latvija. Savukārt NB8 ārlietu ministru sanāksmes laikā Rīgā ministri puda vienotu atbalstu Ukrainai un bija vienprātis, ka cieša Baltijas valstu un Ziemeļvalstu sadarbība ir īpaši nozīmīga reģiona drošībai un noturībai, ņemot vērā, ka Baltijas jūras reģions spēcīgāk izjūt ģeopolitiskās izmaiņas. Tāpat 2023. gadā notikusi aktīva NB8 valstu koordinācija ANO formātos, īpaši Cilvēktiesību padomē un Ģenerālās Asamblejas komiteju jautājumos. Cilvēktiesību padomē un ANO Ģenerālajā asamblejā kopumā tika nolasīti ap 100 kopējie NB8 paziņojumi par dažādiem tematiskiem jautājumiem. Februārī Rīgā notikušajā cilvēktiesību direktoru sanāksmē tika panākta vienošanās par NB8 sadarbības vadlīnijām cilvēktiesību jautājumos. NB8 formāts nospēlēja būtisku lomu Pasaules Bankas grupas un Starptautiskā Valūtas fonda pilnvarnieku gada sanāksmē, lai nepieļautu kopīgā paziņojuma pieņemšanu, kurā nav skaidri pieminēts un nosodīts Krievijas karš pret Ukrainu.

Cieša sadarbība starp Baltijas valstīm un Ziemeļvalstīm turpinās būt prioritāra, tajā dominējot reģiona drošības jautājumiem. Somijas iestāšanās NATO un gaidāmā Zviedrijas pievienošanās Aliansei veicinās vēl ciešāku reģiona integrāciju.

Ekonomiskā izaugsme un konkurētspēja, stiprāka ES un tās globālās ietekmes palielināšana

Globālā ekonomika ir saskārusies ar dinamisku pārmaiņu periodu, ko raksturo vispārēja nenoteiktība. Ģeopolitiskās spriedzes pieaugums, ko pastiprinājusi Krievijas agresija Ukrainā, atgūšanās no pandēmijas, strauja tehnoloģiju attīstība, augošā inflācija un klimata pārmaiņas rada arvien jaunus izaicinājumus. Vērojama trešo valstu tendence īstenot tirdzniecības politiku ar protekcionisma iezīmēm, tostarp, lai izmantotu tirdzniecību kā ieroci stratēģisko mērķu sasniegšanā. Šajā situācijā priekšplānā izvirzās jautājums par ekonomiskās noturības veicināšanu, kam ES pievērš arvien lielāku vērību. Šajā kontekstā Latvija kā prioritārus virzienus izvirza – ilgtspējīgas enerģētiskās politikas veidošanu, klimatneitralitātes politikas īstenošanu, Vienotā tirgus un konkurētspējas stiprināšanu, sektorālo noturību paaugstināšanu, tālāku digitalizāciju un savienojamību attīstību, brīvās tirdzniecības līgumu tīklojuma veidošanu, tiesiskuma ievērošanu, hibrīdā apdraudējuma mazināšanu. Latvijas interesēs ir ES ģeopolitiskās un ekonomiskās ietekmes pasaulē pieaugums. Svarīgs uzdevums būs ES savlaicīga sagatavošanās jaunu dalībvalstu uzņemšanai, kur institucionālā un politiku pielāgošanas izvērtēšana jau ir sākusies. Latvija turpinās iestāties par atvērtu brīvās tirdzniecības vidi, kuras pamatā ir pārredzamība un efektīvs juridiskais ietvars. Uz noteikumiem balstīta starptautiskā tirdzniecības kārtība rada papildu iespējas Latvijas uzņēmumiem un ļauj veicināt ekonomisko izaugsmi un ilgtspējīgu attīstību ES un pasaulē, tādēļ Latvija turpinās iestāties par šo principu uzturēšanu sadarbībā ar trešajām valstīm. Latvijas eksporta tirgu diversifikācija joprojām saglabā savu aktualitāti.

Iekšēji efektīvāka un noturīgāka ES

2024. gads būs ES ciklisko institucionālo pārmaiņu gads, kad darbu uzsāks jaunievēlētais Eiropas Parlaments, jaunā Eiropas Komisija un amatos tiks apstiprinātas vairākas jaunas ES amatpersonu. Vienlaikus tiks nostiprinātas arī ES nākotnes politiskās prioritātes jeb stratēģiskā darba programma 2024.–2029. gadam, kuras vispārējais mērķis ir radīt skaidru stratēģisku plānu – vispārējos politiskos virzienus un prioritātes nākamajiem gadiem. Līdzšinējā ES stratēģiskajā programmā kā prioritātes bija noteiktas pilsoņu un brīvību aizsardzība; spēcīgs un dinamisks ekonomikas pamats; klimatam neitrālas, zaļas, taisnīgas un sociālas ES veidošana; ES interešu un vērtību veicināšana pasaulē. Latvija sagaida, ka jaunā stratēģiskā darba programma nodrošinās nepieciešamo turpinājumu politisko prioritāšu īstenošanā, ievērojot arī jauno ģeopolitisko realitāti, kad pieaug nestabilitāte un spiediens uz noteikumos balstīto starptautisko kārtību, protekcionisms un konkurence pēc resursiem un tehnoloģijām. Līdzšinējās diskusijās par stratēģisko darba programmu Latvija ir aicinājusi un arī turpmāk aicinās turpināt darbu pie Vienotā tirgus pilnveides, lai novērstu tā fragmentāciju, nodrošinātu dalībvalstīm vienlīdzīgus noteikumus, ekonomikas atvērtību un veicinātu ES globālo

konkurētspēju. Latvija turpinās uzsvērt nepieciešamību ES attīstīt militārās spējas, risināt sabiedrības novecošanās, nodarbinātības un nelegālās migrācijas izaicinājumus, kā arī sagatavot savienību paplašināšanās procesam.

ES pastāvīgā uzmanības lokā atradās ekonomikas noturības un globālās konkurētspējas jautājumi. Latvija aktīvi iesaistījās Spānijas prezidentūras iniciētā ziņojuma "Resilient EU2030" sagatavošanā, kur Latvija īpašu uzmanību pievērta izaicinājumiem enerģētikas, digitālo tehnoloģiju un demogrāfijas jomās. Vienlaikus Eiropas Komisija nāca klajā ar Eiropas Ekonomiskās drošības stratēģiju, identificējot galvenos ekonomiskās drošības riskus kā piegāžu ķēžu noturība, kritiskās infrastruktūras fiziskā un kibernetiskā drošība, tehnoloģiju drošība un to iespējamā nodošana trešajām valstīm, kā arī ekonomiskā atkarība vai ekonomiskā piespiešana. ES atbilde, ko atbalsta Latvija, ir ES konkurētspējas stiprināšana (spēcīgs Vienotais tirgus, investēt prasmēs un attīstīt ES pētniecisko, tehnoloģisko un rūpniecisko bāzi), ES ekonomiskās drošības aizsargāšana (apņēmīgāk izmantot esošās politikas un instrumentus, kā arī pieņemt jaunus politikas virzienus un instrumentus), partnerattiecību paplašināšana ar dažādām valstīm, tostarp veicinot tirdzniecības nolīgumu noslēgšanu, un starptautiskās uz noteikumiem balstītās ekonomiskās kārtības stiprināšana. Ar šo stratēģiju tiek likts pamats diskusijai ar dalībvalstīm par ekonomisko drošību, lai izveidotu vienotu sistēmu, kas ļautu mazināt riskus un aizsargāt ES ekonomisko drošību. Eiropas Komisija un dalībvalstis ir uzsākušas padziļinātu risku novērtējumu, kuri ir identificēti stratēģijā, kam jāseko kopīgo risinājumu izstrādāšanai. Ir izstrādāts Eiropas Kritisko izejvielu akts, kura mērķis ir nodrošināt ES piekļuvi drošai, daudzveidīgai, cenas ziņā pieejamai un ilgtspējīgai kritiski svarīgu izejvielu piegādei, tādējādi mazinot ES un arī Latvijas atkarību no neuzticamiem un neparedzamiem izejvielu piegādātājiem.

Ņemot vērā, ka ES paplašināšanās iegūst arvien konkrētākas aprises, ir sākta diskusija par paplašinātās ES efektīvu funkcionēšanu nākotnē. Latvijai 2024. gadā definēs savu redzējumu par ES politiku nākotni, ES institūcijām un lēmumu pieņemšanu, koordinācijā ar citām nozarēm un sabiedrības grupām. Sarežģītākās diskusijas saistībā ar pielāgošanos skars tieši ES kopējo lauksaimniecības politiku un kohēzijas politiku. Vienlaikus dalībvalstīm būs svarīgi vienoties par visatbilstošāko ES budžeta modeli, tā sadali un izmēriem, kas atbilstu gan dalībvalstu vajadzībām, gan ļautu veiksmīgi ieviest ES ilgtermiņa mērķus, piemēram, zaļā un digitālā pāreja, un sniegt Ukrainas rekonstrukcijai nepieciešamo atbalstu. Latvija uzskata, ka pašreizējie ES pamatlīgumi ir pietiekami elastīgi un nav nepieciešami to grozījumi, lai ES spētu uzņemt jaunas dalībvalstis.

Noritējis intensīvs darbs pie ES daudzgadu budžeta vidustermiņa pārskata, kura mērķis ir stiprināt ES prioritātes un reaģēt uz augošajām budžeta programmu izmaksām. Apspriešanas gaitā Latvija prioritāri aicināja strādāt pie tā, lai panāktu vienošanos par stabila un paredzama finansējuma nodrošināšanu Ukrainas atbalstam. Vidustermiņa pārskata ietvaros paredzēts izveidot īpašu instrumentu Ukrainai, ar kura palīdzību tiktu sniegts ieguldījums arī valsts rekonstrukcijā, modernizācijā un sociālajā kohēzijā ar skatu uz pakāpenisku integrāciju ES. Vienlaikus sarunu procesā Latvija uzsvēra, ka vidustermiņa pārskats nedrīkst negatīvi ietekmēt jau noteiktās prioritātes un finansējumu ES ilgtermiņa mērķiem, kā arī tam jāveicina vienotus apstākļus un teritoriālo, sociālo un ekonomisko konvergenci starp dalībvalstīm. Būtiski atzīmēt, ka pārskats negatīvi neietekmēs valstīm iezīmēto finansējumu kohēzijas un kopējās lauksaimniecības politikās un piešķirumi pārskata ietvaros nav samazināti. Tāpat tiek sagaidīts, ka gala vienošanās ietvers arī papildus finansējumu piešķirumu Eiropas Aizsardzības fondam, lai pastiprināti veicinātu inovatīvu aizsardzības produktu izstrādi un industrijas pārrobežu sadarbību, kā arī pētnieku iesaisti aizsardzības industrijas nozares attīstībā.

ES Vienotā tirgus stiprināšana ilgstoši ir atzīta par vienu no Latvijas ES prioritātēm. Ņemot vērā ES pieņemtos lēmumus par valsts atbalsta noteikumu vājināšanu, lai risinātu sarežģījumus

ekonomikā, Latvijai ir bijis svarīgi cīnīties par godīgas konkurences nodrošināšanu Vienotajā tirgū. Savienības globālās konkurētspējas un produktivitātes stiprināšanai 2023. gadā tika uzsākts darbs pie vairākiem tiesību aktiem, lai paplašinātu kritisko izejvielu ieguvu un zaļo tehnoloģiju ražošanu ES, tādējādi tiks mazināta atkarība no neuzticamiem piegādātājiem un piegāžu ķēžu partneriem, kas ir svarīgi arī Latvijai. Lai nodrošinātu Vienotā tirgus tālāku padziļināšanu un funkcionēšanu, Eiropadomes uzdevumā tiek gatavots neatkarīgs ziņojums par Vienotā tirgus nākotni, vienlaikus Eiropas Komisijas uzdevumā tiek gatavots ziņojums par Eiropas konkurētspējas nākotni. 2024. gadā Latvija ir ieinteresēta iesaistīties diskusijā par minētajiem ziņojumiem.

Nemainīgi viena no ES un Latvijas ilgtermiņa prioritātēm saglabājas klimata pārmaiņu un to radīto seku mazināšana, ar mērķi 2050. gadā kļūt klimatneitrāliem.

Ceļā uz klimata neitralitātes mērķi, 2023. gadā noslēdzās darbs pie galvenajiem ES Zaļā kursa likumdošanas pakotnes "Gatavi mērķrādītājam 55" tiesību aktiem, kas paredz līdz 2030. gadam samazināt siltumnīcefektu izraisīto gāzu emisijas par 55 % (attiecībā pret 1990. gada līmeni). Lai izvērītos mērķus sasniegtu, Latvijā tiek strādāts pie tiesību aktu ieviešanas un nacionālā enerģētikas un klimata plāna precizēšanas.

2023. gada novembrī-decembrī Dubajā, Apvienotajos Arābu Emirātos notika ANO Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām Līgumslēdzēju pušu 28. sesija (COP 28). Tās ietvaros notika pirmais novērtējums attiecībā uz pasaules valstu virzību klimata mērķu sasniegšanā. Pirmo reizi vēsturē starptautiskā novērtējuma lēmumā ir iekļauta atsauce uz virzību "prom no fosilā kurināmā", kur valstis tiek aicinātas veikt pasākumus, lai līdz 2030. gadam globālā mērogā trīskāršotu atjaunīgās enerģijas jaudas, bet energoefektivitātes uzlabojumus – dubultot. Novērtējumā minēts, ka šobrīd spēkā esošas valstu apņemšanās nav pietiekamas Parīzes nolīguma mērķu sasniegšanai, tāpēc valstis tiek mudinātas līdz 2025. gadam nākt klajā ar vērienīgākiem emisiju samazināšanas mērķiem, kas aptver visus tautsaimniecības sektorus un ir saskaņā ar plānoto ieceri ierobežot globālo sasilšanu līdz 1,5°C. Latvija aktīvi piedalījās visā COP 28 darbā, citu starpā pievienojoties un atbalstot vairākus plašu konsultāciju rezultātā sagatavotos dokumentus, tādus kā Deklarāciju par ilgtspējīgu lauksaimniecību, noturīgām pārtikas sistēmām un rīcību klimata jomā, Deklarāciju par klimatu un veselību, Globālo atjaunojamo energoresursu un energoefektivitātes apņemšanos, Ukrainas iniciēto Vides deklarāciju, kā arī vairākus citus dokumentus. Latvija, kā pirmā valsts, atsaucās un ir piešķirusi līdzekļus ANO Centrālajam ārkārtas reaģēšanas fondam (CERF), sniedzot atbalstu attīstības valstīm, lai mazinātu un risinātu ar klimatu saistītu katastrofu ietekmi. Latvija atzinīgi vērtē COP 28 vienošanos par Zaudējumu un postījumu fonda izveidi, kam nākotnē būs izšķiroša nozīme, lai atbalstītu klimata pārmaiņu vismagāk skartās valstis. COP 28 laikā Latvija pievērsa uzmanību Krievijas karam un ekocīdam Ukrainā, kas ir agresorvalsts apzināta ekoloģiskās un vides kvalitātes pasliktināšana Ukrainā.

Ievērojams progress tika panākts ES enerģētiskās neatkarības stiprināšanā. Latvijas un ES pieņemtie lēmumi par dabasgāzes krātuvju aizpildes līmeni, kopīgajiem dabasgāzes iepirkumiem un enerģijas taupīšanas pasākumiem ir ļāvuši dažādot energoresursu piegāžu avotus, nodrošinājuši nepārtrauktu energoresursu plūsmu, kā arī veicinājuši pāreju uz plašāku atjaunojamo energoresursu izmantošanu. Ilgtermiņa enerģētikas politikas pamatus stiprinās panāktā vienošanās par elektroenerģijas tirgus reformu, pielāgojot to jaunajai ģeopolitiskajai situācijai. Tās mērķis ir nodrošināt, lai elektroenerģijas cenas būtu mazāk atkarīgas

no nestabilajām fosilā kurināmā cenām, pasargāt patērētājus no cenu lēcieniem, paātrināt atjaunojamo energoresursu izmantošanu, kā arī uzlabot patērētāju aizsardzību.

Latvija bija viena no pirmajām valstīm ES, kura aizliedza Krievijas dabasgāzes importu un, pateicoties diversificētiem piegāžu ceļiem, spēja pilnībā pārorientēties uz sašķidrinātās dabasgāzes piegādēm caur Lietuvas un Somijas termināliem. Lai nodrošinātu dabasgāzes piegādes krīzes gadījumos, ir parakstīts saprašanās memorands par sadarbību starp Igauniju un Latviju kopīgai Paldisku sašķidrinātās dabasgāzes termināļa izmantošanai. Lai pēc iespējas ātrāk pilnībā pārtrauktu enerģētisko atkarību no Krievijas, Baltijas valstis ir apņēmušās sinhronizēties ar kontinentālās Eiropas tīkliem 2025. gada februārī, kas ir gandrīz par gadu ātrāk, nekā sākotnēji plānots. Latvijas, Igaunijas un Vācijas pārvades sistēmas operatori ir parakstījuši nodomu protokolu par elektroenerģijas pārvades starpsavienojuma "Baltic WindConnector" izveidi Baltijas jūrā, kas paredz jūras dzelmē starp Vāciju un Igauniju ieguldīt ap 750 km garu kabeli. Tas pavērs iespēju nākotnē pieslēgt lielaudas atkrastes vēja parkus, ļaujot Baltijas valstīm kļūt par zaļās elektroenerģijas eksportētājvalstīm uz Eiropas elektroenerģijas tirgu. 2024. gadā Latvija plāno noslēgt iestāšanās procesu Starptautiskajā enerģētikas aģentūrā.

ES ārējās tirdzniecības politika

Tuvākajos gados ES turpinās saskarties ar nozīmīgu globālo konkurenci, tāpēc pieaug nepieciešamība pēc proaktīvas pieejas tirdzniecības politikai, nodrošinot spēcīgas un stratēģiskas alianses ar uzticamiem un līdzīgi domājošiem partneriem.

Ņemot vērā, ka ES ir lielā mērā atkarīga no kritiski svarīgo izejvielu importa no trešajām valstīm, ir būtiski veicināt piegāžu ķēžu un noieta tirgu dažādošanu ar iespējami plašu partneru loku, nodrošinot piekļuvi resursiem, kas ir svarīgi zaļajai un digitālajai pārejai. ES koncentrējas uz lielāku tirgus iespēju atvēršanu un tirdzniecības un ieguldījumu plūsmu nodrošināšanu, lai novērstu konkurētspējas zudumu un piesaistītu investīcijas. Būtiska loma ir jaunu brīvās tirdzniecības nolīgumu un stratēģisko partnerību noslēgšanai. Lai arī ES pašlaik jau ir viens no plašākajiem tirdzniecības tīkliem pasaulē, tās turpmākā ekonomiskā izaugsme, noturība un iespējas sasniegt ilgtspējas mērķus būs atkarīga no spējas pielāgoties mainīgajai starptautiskajai videi. Svarīgi uzsvērt arī, ka šie nolīgumi ļauj veicināt zaļāku un ilgtspējīgāku tirdzniecību, nodrošinot ES vērtību globālo pārnesi un stiprinot starptautiskos cilvēktiesību un vides aizsardzības standartus.

2023. gadā ES brīvās tirdzniecības nolīgumu sarakstu papildināja nolīgumi ar Jaunzēlandi un Čīli, kā arī Ekonomiskās partnerības nolīgums ar Keniju. Aktīvs sarunu darbs notika ar Austrāliju, Meksiku, Indiju, Indonēziju un Taizemi. Izteikta prioritāte ES darba kārtībā ir Asociācijas nolīguma ar "Mercosur" valstīm (Brazīlija, Argentīna, Paragvaja, Urugvaja) noslēgšana, kas joprojām neizdodas dēļ pušu atšķirīgajām nostājām ilgtspējas jautājumos.

2024. gadā Latvijai svarīgi sadarbībā ar Eiropas Komisiju un citām ES dalībvalstīm pielikt visas pūles, lai tiktu noslēgti nolīgumi ar "Mercosur" valstīm un Austrāliju, kas būdams liels un spēcīgi aizsargāts tirgus, satur plašu un šobrīd vēl pilnībā neizmanto tu potenciālu. Šie nolīgumi atvērs jaunas eksporta iespējas, ļaujot Latvijas uzņēmumiem un nozarēm palielināt savu konkurētspēju prioritārajās jomās.

Pasaules Tirdzniecības organizācija

Pasaules Tirdzniecības organizācija (PTO) globālo izaicinājumu un starptautiskās vides izmaiņu rezultātā prasa dalībvalstu nepastarpinātu un koncentrētu uzmanību. PTO rekonstrukcijas centieni institucionālās reformas veidolā 2023. gadā bija viens no nozīmīgākajiem PTO un tās dalībvalstu darba virzieniem, lai īstenotu 2022. gadā notikušās 12. Ministru konferences rezultātus. 2024. gadā svarīgākais būs pārskatīt un atjaunot strīdu noregulēšanas sistēmu, reformējot PTO Apelācijas institūciju, kas ir būtiski, lai izvairītos no tirdzniecības konfliktu saasināšanās.

Latvijas ilgtermiņa interesēs ir noteikumos balstīta, stabila un paredzama globālā tirdzniecības vide, kur tirdzniecības noteikumi atbilst izaicinājumiem šajā jomā. Tāpēc ceļā uz PTO 13. Ministru konferenci 2024. gadā Latvija iestāsies par mūsdienīgu ekonomikai atbilstošu tirdzniecības noteikumu izstrādi vides un klimata, digitālajā, lauksaimniecības un pārtikas nodrošinājuma, investīciju piesaistes jomās, kā arī noteikumu tvēruma paplašināšanu tādiem aktuāliem jautājumiem kā subsīdijas un vienlīdzīgi konkurences apstākļi rūpniecībā.

Latvijas dalība OECD

OECD turpina sniegt būtisku ieguldījumu Latvijas reformu procesā. Iepriekšējā periodā ar organizācijas ekspertu dalību Latvija īstenoja vairākus projektus rīcībpolitikas uzlabošanā, daļu no tiem ar Eiropas Komisijas Tehniskā atbalsta instrumenta finansējumu. Divpusējie projekti tika realizēti tādās jomās kā mājokļu pieejamība, bērnu aizsardzība vardarbības gadījumos, Nodarbinātības valsts aģentūras digitālo pakalpojumu pilnveide, darba ņēmēju prasmju pilnveidošana, izglītības kvalitātes uzraudzība, e-rīki tieslietu sistēmā, kā arī valsts pārvaldes uzlabošana, ceļot tās efektivitāti un spējas veikt inovācijas. 2024. gadā gaidāms OECD veidotais ekonomikas pārskats par Latviju, kā saturs tiks veltīts investīciju veicināšanai Latvijas tautsaimniecībā. Latvija arī pozitīvi vērtē OECD darbu mākslīgā intelekta pielietošanas jomā valsts pārvaldē.

Latvija aktīvi piedalījās OECD Globālo attiecību stratēģijas īstenošanā, akcentējot mums svarīgus jautājumus kā globālā, tā reģionālā mērogā, tai skaitā OECD Eirāzijas konkurētspējas programmā, kas ietver Latvijai prioritārās Austrumu partnerības un Centrālāzijas valstis. Tika atbalstīta Moldovas tuvināšanās OECD. Latvijas amatpersonas un nevalstisko organizāciju pārstāvji kā augsti kvalificēti eksperti piedalās vairākos OECD projektos Moldovā, Armēnijā, Ukrainā, Uzbekistānā un Kazahstānā, daloties ar Latvijas labās prakses pieredzi ārvalstīs.

Latvija ir turpinājusi atbalstīt ciešāku OECD un Ukrainas padziļinātu partnerību. Tā aktīvi iestājusies par Ukrainas valsts programmas izstrādes nepieciešamību, kas vienlaikus atbalstīs gan Ukrainas eiropas integrācijas centienus, gan kalpos kā tās rekonstrukcijas rīks Daudzaģentūru līdzekļu devēju koordinācijas platformā, ko vada ASV, ES un Ukraina. Latvija ir finansiāli sekmējusi OECD Ukrainas biroja darbības pārcelšanu no Parīzes uz Kijivu, veicot brīvprātīgo iemaksu 10 000 EUR apmērā. Tāpat esam veikuši brīvprātīgu iemaksu 30 000 EUR apmērā OECD Ukrainas valsts programmas realizēšanai, kas tika parakstīta šī gada OECD Ministru padomes ietvaros.

Divpusējā ekonomiskā sadarbība

Latvijas ārlietu dienests sadarbībā ar Latvijas Investīciju un attīstības aģentūru ir sniedzis un turpinās sniegt atbalstu uzņēmumiem jaunu tirgu apgūšanā un eksporta apjomu kāpināšanā, kā arī popularizēt Latviju kā ārvalstu investīcijām pievilcīgu vietu, cenšoties piesaistīt jaunu ārvalstu kapitālu valsts ekonomikai no OECD un citām valstīm.

Ārlietu ministrija Rīgā uzturējusi pastāvīgu sadarbību ar uzņēmēju organizācijām, nozaru asociācijām, lai identificētu problēmas un prioritātes, organizētu izglītojošus seminārus par konkrētām tēmām un valstīm vai reģioniem, sniegtu konsultācijas un cita veida atbalstu Latvijas uzņēmējiem ārējo tirgu apgūšanā. Ārlietu ministra vadībā tiek organizētas Ārējās ekonomiskās politikas koordinācijas padomes sēdes. Latvijas diplomātiskās pārstāvniecības ārvalstīs savā ikdienas darbā veikušas praktisku darbu, palīdzot dažādu jautājumu un problēmsituāciju risināšanā, ar kurām Latvijas uzņēmēji saskārušies ārējos tirgos. Nozīmīga loma ir Latvijas augstāko amatpersonu ārvalstu vizītēm, kā arī vēstnieku reģionālajām vizītēm, kuru laikā tiek apzinātas arvien jaunas sadarbības iespējas ekonomikā. Būtisku pienesumu ekonomikai nodrošina arī plašais Latvijas goda konsulu tīkls visā pasaulē, kā arī diasporas organizāciju darbība. 2023. gada laikā Latvijas vēstnieki devušies 97 reģionālajās vizītēs, notikušas 413 ekonomiska rakstura divpusējas tikšanās, Latvija un tās uzņēmumi ar stendiem bijuši pārstāvēti 74 starptautiskās izstādēs, kā arī vēstniecības organizējušas vai apmeklējušas 174 cita veida pasākumus, kas bijuši noderīgi Latvijas ekonomisko interešu īstenošanai.

2023. gadā pieaugusi Āfrikas valstu loma Latvijas eksportā, tas ir ievērojami pieaudzis uz tādām valstīm kā Mali, Tanzānija, Libērija, Namībija un Burkinafaso. Lai vēl vairāk stiprinātu sadarbību ar šo reģionu, ārlietu ministru vizītē uz Ganu un Beninu pavadīja uzņēmēju delegācija. Vizīšu ietvaros notika Latvijas biznesa forums, kurā piedalījās Latvijas informācijas un komunikācijas tehnoloģiju, izglītības, zinātnes, pētniecības un inovāciju, kā arī kokrūpniecības un ķīmiskās rūpniecības sektoru pārstāvji. Līdzīgi arī Valsts prezidenta vizītēs Azerbaidžānā un Portugālē līdzī devās uzņēmēju delegācijas. Azerbaidžānā tika parakstīts Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras un Azerbaidžānas attīstības un investīciju piesaistes aģentūras saprašanās memorands (turpmākās sadarbības perspektīvas informācijas un komunikāciju tehnoloģijās, viedā enerģijā, zaļās tehnoloģijās, transportā un loģistikā, tūrismā). Savukārt ekonomikas ministre kopā ar uzņēmēju delegācijām devās vizītēs uz Saūda Arābiju un Koreju. Ar Saūda Arābiju tika parakstīts starpvaldību līgums par ekonomisko sadarbību, bet Korejā vairāki sadarbības memorandi biomedicīnas, jaunuzņēmumu, IKT un kvantu tehnoloģijās, kā arī investīciju piesaistes jomā.

2023. gada jūnijā Latviju pirmo reizi vizītē apmeklēja ASV Tirdzniecības pārstāve Ketrīna Taja. Tās laikā notika vairākas tikšanās ar Latvijas amatpersonām, uzņēmējiem un zinātnes pārstāvjiem, pārrunājot divpusējās ekonomiskās sadarbības un transatlantisko ekonomisko attiecību jautājumus, tostarp sadarbību ES – ASV *TTC*, kā arī ekonomiskās drošības aspektus. Rīgas Tehniskās universitātes apmeklējums bija laba iespēja, lai ASV Tirdzniecības pārstāvi iepazīstinātu ar Latvijas sasniegumiem kvantu jomā. Savukārt Latvijas uzņēmumi "Latvijas Mobilais Telefons", "MikroTik", "Lightspace" un "Tilde" prezentēja sadarbības iespējas informācijas un komunikācijas tehnoloģiju jomā.

Nozīmīgu darbu Latvijas ekonomisko interešu vārdā veic arī tautieši ārvalstīs. Jau ceturto reizi tika noorganizēta lielākā latviešu biznesa konference ASV "SPOTLIGHT Latvia", kas notika 2023. gada septembrī Bostonā, ASV, kur piedalījās Valsts prezidents un ārlietu ministrs.

Latvijas ekonomisko pozīciju stiprināšanā liela loma ir tās savienojamībai un integrācijai reģiona un Eiropas transporta tīklos un koridoros. Paralēli eksportam un investīciju piesaistei arī šie

jautājumi ir bijuši ārlietu dienesta uzmanības fokusā, nodrošinot nepieciešamo diplomātiskā dienesta iesaisti dzelzceļa savienojamības jautājumos (*RailBaltica*, Rīga–Tartu līnijas atjaunošana). *Stena Line* ienākšana Ventspils ostā un regulāras prāmju satiksmes uzsākšana uz Zviedriju ir nozīmīgs ekonomiskās diplomātijas darba rezultāts, kas nodrošinās ārvalstu investīcijas ilgtermiņā, kā arī sekmēs Ventspils ostas modernizāciju un zaļās pārveides standartiem atbilstošas ostas izveidi Baltijas jūrā. *Stena Line* aktivitātes, kas jau kopš 2012.gada veiksmīgi nodrošina regulārus prāmju savienojumus starp Ventspils ostu un Zviedriju, vēl vairāk stimulēs pastāvīgu kravu plūsmas pieprasījumu starp Latviju un Zviedriju. Latvijas tranzīta nozare un valsts institūcijas aktīvi piedāvā transporta savienojumu un ostu kapacitāti Ukrainas lauksaimniecības kravu tranzītam. 2023. gada oktobrī Rīgas ostā ienāca pirmais dzelzceļa sastāvs ar Ukrainas rapša kravu, kas tālāk tranzītā nonāca globālajos graudu tirgos. Ārlietu ministrijas un Satiksmes ministrijas eksperti un amatpersonas aktīvi uzrunā *Baltijas koridora* ideju ES līmenī, lai padarītu to operacionālāku, tai skaitā lūdzot atvēlēt papildu finansējumu dzelzceļa infrastruktūras paplašināšanai vai citus subsīdiu mehānismus, lai koridors pilnvērtīgi darbotos.

Ārlietu ministrija dažādos starptautiskos formātos ir mērķtiecīgi popularizējusi Latvijas eksportējošo uzņēmumu piedāvājumu, īpaši augstas pievienotās vērtības, tehnoloģiju un citās strauji augošās nozarēs (IT, komunikācijas, bioekonomika, viedās tehnoloģijas, farmācija, optiskās tehnoloģijas un produkcija), kuras nodrošina būtiskus Latvijas eksporta ieņēmumus. Pašreizējās ģeopolitiskās situācijas kontekstā īpaša loma ir Latvijas aizsardzības industrijas atbalstam, tāpēc ārlietu dienests meklē iespējas tikt iesaistītiem citu valstu bruņoto spēku iepirkumos, veicināt sadarbību ar partnervalstu aizsardzības industrijas spēlētājiem, iekļauties kopējo piegāžu ķēžu sistēmā, vienlaikus saglabājot ražošanu Latvijā. Tradicionālās Latvijas nozares (kokrūpniecība, pārtikas ražošana, lauksaimniecības produkti) absolūtos skaitļos joprojām saglabā augšējās pozīcijas eksporta apjomos un ieņēmumos, tāpēc arī to atbalstam ārlietu dienests velta ievērojamus resursus.

Ārlietu ministrija ir organizējusi tematiskus seminārus Latvijas uzņēmējiem par ārējo tirgu apgūšanu (Austrālija, Ukrainas atjaunošana un attīstības sadarbības projekti). 2023. gada septembrī Latvijas ekonomiskie diplomāti ikgadējā pasākumā, kas iepazīstina uzņēmējus ar diplomātiskā dienesta iespējām un palīdz uzņēmējiem ārējo tirgu apgūšanā, apmeklēja Daugavpili un Rēzekni. Vizītes ietvaros tika organizētas tikšanās ar vairāk nekā 70 reģiona uzņēmējiem, izveidojot kontaktus un identificējot potenciālās šo uzņēmumu eksporta iespējas attiecīgo valstu tirgos. Tāpat tika apzināti investīciju projekti Latgalē, kuriem nepieciešams piesaistīt ārvalstu investīcijas.

Latvijas valstspiederīgo interešu aizsardzība, sabiedrības iesaiste ārpolitikas veidošanā un īstenošanā, diasporas potenciāla izmantošana

Latvijas un starptautiskās sabiedrības, tai skaitā mediju, domnīcu, pētnieku, interese par ārpolitikas un drošības politikas norisēm Baltijas reģionā ir joprojām būtiska. Gan pilsoniskās organizācijas, gan Latvijas cilvēki individuāli turpina sniegt visaptverošu atbalstu Ukrainai un regulāri sadarbojas un uztur kontaktus ar ārlietu dienestu. Ārlietu ministrija augstu vērtē šo sadarbību.

Ārlietu ministrija turpina proaktīvu komunikāciju par visiem ārpolitiski būtiskajiem jautājumiem, sadarbojoties ar medijiem, sociālajos medijos, tiešos kontaktos, piedaloties starptautiskos pasākumos un informācijas kampaņās, kā arī organizējot tos.

Kā būtisku elementu Latvijas ārpolitisko interešu pārstāvēšanai, ministrija redz lielāku diasporas potenciāla izmantošanu, īpaši attiecībā uz atbalstu Latvijas tautsaimniecības attīstībai un Latvijas interešu aizstāvēšanai diasporas mītnes zemēs. Remigrācijas politikā iesaistītajām valsts un pašvaldību institūcijām ir jākoncentrējas uz efektīvāku tās īstenošanu.

Sabiedrības informēšana un iesaiste ārpolitikā

Krievijas iebrukums Ukrainā un citas pasaules krīzes ir palielinājušas sabiedrības interesi par ārpolitikas un drošības jautājumiem. Latvijas ārlietu dienests nodrošinājis ciešu sasaisti un sadarbību ar pilsonisko sabiedrību, medijiem, uzņēmējiem, akadēmisko un radošo aprindu pārstāvjiem, lai nodrošinātu informācijas apmaiņu, atbalstu, iesaisti ārpolitikas veidošanā un īstenošanā.

Ārlietu dienesta publiskā komunikācija 2023. gadā izcēla Latvijas un sabiedroto darīto drošībai un starptautiskās tiesiskās kārtības noturēšanai, Krievijas iebrukuma Ukrainā nosodījumu, atbalstu sankcijām pret Krieviju un Baltkrieviju, Krievijas atbildību par agresijas noziegumu pret Ukrainu, atbalstu Ukrainas eiroatlantiskajai integrācijai, Ukrainas un Moldovas virzībā dalībai ES, kā arī Somijas un Zviedrijas dalības NATO atbalstu. Ārlietu ministrija ir aicinājusi Latvijas un starptautisko sabiedrību nepagurt atbalsta sniegšanā Ukrainai, uzsverot, ka palīdzība un atbalsts, kā arī vienotība ar Ukrainu stiprina to cīņā pret agresorvalsti Krieviju.

Ārlietu dienests un Latvijas pilsoniskās organizācijas turpina apliecināt sevi kā atbalsta sniedzējus attīstības sadarbības projektos ES Austrumu partnerības valstīs, Centrālāzijā un Āfrikā. Ministrija sadarbībā ar partneriem veicinājusi šo ieguldījumu popularizēšanu arī Latvijas sabiedrībā un

starptautiski. Komunikācijā arī skaidrots Latvijas ieguldījums, īstenojot ANO DP 1325. rezolūcijas "Sievietes, miers un drošība" mērķus.

Īpaša kampaņa tika veltīta, lai sekmētu Kuldīgas vecpilsētas iekļaušanu UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā. UNESCO 2023. gada lēmums ir nozīmīga starptautiska atzinība visai Latvijai. Šis nominācijas sagatavošanā tika ieguldīts mērķtiecīgs darbs vairāk nekā divdesmit gadu garumā, tāpēc tas ir būtisks ieguldījums Latvijas tēla veidošanā un tūrisma veicināšanā.

No augsta līmeņa organizētajiem pasākumiem 2023. gadā izceļami ir 14. ES stratēģijas Baltijas jūras reģionam ikgadējais forums "Drošs un ilgtspējīgs Baltijas jūras reģions nākamajām paaudzēm" un Eiropas Padomes Ministru Komitejas prezidēšanas ietvaros organizētie publiskās diplomātijas pasākumi. Pasākumu galvenie tematiskie virzieni bija kultūras mantojuma saglabāšana, labas pārvaldības īstenošana pašvaldību līmenī, jauniešu loma demokratizācijas procesos un cīņā ar dezinformāciju, atbalsts Ukrainas tieslietu sistēmas stiprināšanai, Eiropas Cilvēktiesību spriedumu loma, tiesības uz taisnīgu tiesu antidopinga lietu izskatīšanā, vārda brīvība un žurnālistu drošība digitālajā laikmetā, droša finanšu ekosistēma, uz cilvēktiesībām balstīta pieeja garīgās veselības aprūpē. Pasākumu organizēšana notika ciešā sadarbībā ar nozaru ministrijām, Finanšu izlūkošanas dienestu, Tiesībsarga biroju, Saeimu, Valsts kanceleju, kā arī Augstāko tiesu, Latvijas Antidopinga biroju, Latvijas Pašvaldību savienību, Latvijas Universitāti, Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldi, Satversmes tiesu un nevalstisko sektoru.

Ārlietu dienests arī turpināja sadarbību ar NATO, ES, OECD komunikatoriem par šo organizāciju prioritārajām tēmām, kā arī Valsts kancelejas Stratēģiskās komunikācijas koordinācijas departamentu informatīvās telpas monitorēšanas jautājumos, uzraugot un apkarojot centienus nomelnot vai sniegt maldinošu informāciju par Latviju.

2023. gadā Ārlietu ministrija turpināja īstenot publiskās diplomātijas programmu ārvalstīs Latvijas kandidatūras ANO DP lobīja kampaņas atbalstam un Latvijas atpazīstamības veicināšanai. Programma galvenokārt fokusēta uz kontaktu veidošanu ar Āfrikas, Latīņamerikas, Karību valstu un Okeānijas reģiona valstu pārstāvjiem, kā arī šo valstu pārstāvjiem starptautiskajās organizācijās. Ar programmas finansiālu atbalstu Latvijas diplomātiskās pārstāvniecības 23 valstīs organizējušas 55 publiskus pasākumus ārvalstīs: seminārus, konferences, apaļā galda diskusijas, pieņemšanas par godu kampaņas oficiālajai atklāšanai un tematiskus pasākumus par tādām Latvijai prioritārām ANO tēmām kā sieviešu tiesību un iespēju veicināšana, attīstības sadarbības un klimata jautājumi, Latvijas pieredze ieroču eksporta kontroles sistēmā, mediju brīvība, kibertelpas drošība, kara noziegumu izmeklēšanu Ukrainā saistībā ar bērnu atgriešanu, kā arī par Krievijas atbildību par starptautiskajiem noziegumiem Ukrainā un noturība pret dezinformāciju. Sadarbībā ar UNESCO un Baltijas Mediju izcilības centru Tunisijā tika organizēts seminārs Ziemeļāfrikas reģiona valstu žurnālistiem un mediju darbiniekiem par mediju attīstības un medijpratības jautājumiem. Sadarbojoties ar Latvijas NVO, Latvijas vēstniecības augstu profilējušās projektu īstenošanā sieviešu tiesību un iespēju veicināšanas jautājumos, tai skaitā digitālos jautājumos. Sadarbībā ar "Riga Techgirls" organizēti pasākumi Indijā, Ēģiptē, Itālijā un Čehijā.

Sabiedrības līdzdalība

Ārlietu ministrija ir uzturējusi regulāru dialogu ar nevalstiskajām organizācijām, sociālajiem partneriem, domnīcām un akadēmiskajiem pētniekiem. Informācijas apmaiņa

un partneru piesaiste dažādiem projektiem ir bijusi mērķēta uz reģionālās un globālās drošības, kā arī ES aktuālajiem jautājumiem.

Pirms Eiropadomes sanāksmēm, kā arī izstrādājot Latvijas nacionālās pozīcijas, notiek regulāra viedokļu apmaiņa ar nevalstiskā sektora pārstāvjiem. Ārlietu ministrijas pastāvīgie partneri šajā jomā ir Latvijas Pašvaldību savienība, Latvijas Darba devēju konfederācija, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība, Latvijas Pilsoniskā alianse un domnīca "Providus". Sadarbībā ar Eiropas Parlamenta biroju Latvijā, Eiropas Komisijas pārstāvniecību Latvijā un biedrību "Eiropas Kustība Latvijā" ministrija aprīlī un oktobrī organizēja ES Informācijas sniedzēju dienu un forumu valsts un pašvaldību ES informācijas sniedzējiem, ES informācijas punktu vadītājiem un *Europe Direct* informācijas centru pārstāvjiem, kā arī mediju un nevalstisko organizāciju pārstāvjiem. Sadarbībā ar Latvijas politologu biedrību Ārlietu ministrija turpināja izdot žurnālu "Latvijas intereses Eiropas Savienībā", kurā ekspertīzi ES jautājumos sniedz ES politikas pētnieki un speciālisti. 2023. gadā aktualizētās tēmas bija: dezinformācija, digitalizācija, digitālā līdzdalība, stratēģiskā autonomija, enerģētika un migrācija, kā arī NATO transformācija un Ukrainas iekļaušanās ES.

Lai veicinātu jauniešu izpratni par Ārlietu ministrijas darba specifiku un diplomāta profesiju, ministrija sadarbībā ar organizāciju "*Junior Achievement Latvia*" piedalījās "Ēnu diena 2023" projektā. Tāpat arī ministrija trešo reizi bija pārstāvēta Muzeju naktī. Pasākums izpelnījās lielu atsaucību – ministriju kopumā apmeklēja vairāk nekā 1000 apmeklētāju.

Ārlietu ministrija arī 2023. gadā sadarbībā ar Aizsardzības ministriju un LATO rīkoja ikgadējo "Rīgas konferenci", piesaistot augsta līmeņa starptautiskus dalībniekus. Ar Ārlietu ministrijas atbalstu Latvijas Ārpolitikas institūts sagatavoja ikgadējo publikāciju "Latvijas ārpolitikas un drošības politikas gadagrāmata". Latvijas diplomāti un citu organizāciju pārstāvji regulāri piedalījās starptautiskos pasākumos Latvijā un ārvalstīs, aktīvi sadarbojās ar medijiem, pētniecības, vēstures, un pilsoniskajām organizācijām to pasākumos, paužot Latvijas viedokli. Ārlietu dienests un vēstniecības aktīvi atbalstīja un komunicēja kultūras diplomātijas un radošo industriju organizētos un atbalstītos pasākumos, vēstures tēmu, eksporta veicināšanas, uzņēmēju un ekonomikas interešu pārstāvību.

Ārlietu ministrija turpināja organizēt Latvijā akreditēto vēstnieku vizītes uz Latvijas reģioniem, kā arī Latvijas vēstnieki un diplomāti devās uz Latvijas reģioniem diskutēt par aktuālām tēmām.

2024. gadā atzīmējot divdesmitgadi kopš Latvijas iestāšanās ES un NATO, Ārlietu ministrija sadarbībā ar NATO publiskās diplomātijas nodaļu, Latvijas domnīcām, nevalstiskajiem partneriem un uzņēmējiem plāno organizēt pasākumus, lai izvērtētu divdesmit gados paveikto, izceltu ieguvumus no dalības šajās organizācijās, diskutētu par nākotnes mērķiem un uzdevumiem.

Konsulārais darbs un konsulārā palīdzība

2023. gadā Ārlietu ministrija sadarbībā ar citām iestādēm turpināja darbu, lai Latvijas valstspiederīgajiem ārvalstīs nodrošinātu efektīvākas konsulāro pakalpojumu saņemšanas iespējas. Pārstāvniecību sniegtais konsulāro pakalpojumu apjoms turpināja pieaugt. 2022. gadā kopumā tika sniegti gandrīz 130 000 maksas konsulārie pakalpojumi, savukārt 2023. gadā – vairāk nekā 200 000 pakalpojumi.

Liels pieprasījums saglabājās pēc personu apliecinošiem dokumentiem – pasēm un personas apliecībām. Ja 2022. gadā ar pārstāvniecību starpniecību tika noformēti ap 30 000 personu apliecinošu dokumentu, tad 2023. gadā tie jau bija vairāk nekā 60 000. 2023. gadā pārstāvniecības

valstīs ar lielām tautiešu diasporām organizēja 35 izbraukumus ar mobilajām pasu darbstacijām, lai nodrošinātu ērtākas personu apliecinošo dokumentu saņemšanas iespējas Latvijas valstspiederīgajiem.

Apzinoties darbaspēka pieejamības situāciju Latvijā, Ārlietu ministrija sadarbībā ar Ekonomikas ministriju, Iekšlietu ministriju un Labklājības ministriju meklēja risinājumus ārvalstnieku nodarbinātības jautājumā. Tika strādāts, lai optimizētu ārvalstu darbaspēka ieceļošanas procesu, vienlaikus palielinot arī darba devēju atbildību. Saistībā ar darba devēju augsto interesi par ārvalstu darbaspēku 2023. gadā būtiski pieauga pārstāvniecībās izsniegto ilgtermiņa vīzu skaits, kas no kopējā apstrādātā vīzu pieprasījumu skaita veidoja ap 40 %. 2022. gadā tika izsniegtas 12 373 vīzas saistībā ar nodarbinātību, kamēr 2023. gadā – 9500 vīzas.

Kopumā 2023. gadā pārstāvniecībās tika apstrādāts ap 34 600 vīzu pieteikumu jeb par 1 % mazāk nekā 2022. gadā, kad pārstāvniecībās tika saņemts ap 35 000 vīzu pieteikumu. Samazinājums saistāms ar ierobežojumiem Krievijas pilsoņiem ieceļot Latvijā. 2023. gadā par pārstāvniecībās sniegtajiem konsulārajiem pakalpojumiem valsts nodevās un konsulārajos ieņēmumos tika iekasēti 6 miljoni EUR, kas ir par 0,5 miljoniem EUR vairāk nekā 2022. gadā.

2023. gadā konsulārais dienests saskārās ar izaicinājumiem vairāku krīžu pārvarēšanā, sniedzot praktisku un informatīvu atbalstu Latvijas valstspiederīgajiem zemestrīcēs Turcijā un Marokā, ugunsgrēkos Grieķijā, Spānijā un Turcijā. Pēc teroristiskā grupējuma "Hamās" uzbrukuma Izraēlai un drošības situācijas krasas saasināšanās Ārlietu ministrija sadarbībā ar nacionālo aviokompāniju "airBaltic" 2023. gada oktobrī organizēja speciālo avioreisu maršrutā Rīga–Telaviva–Rīga, ar kuru Latvijā atgriezās 148 personas.

2023. gadā Ārlietu ministrija turpināja ne tikai sniegt konsulāro palīdzību, bet arī veikt preventīvu darbu, informējot sabiedrību par drošas ceļošanas principiem. Tāpat kā iepriekšējā gadā, arī 2023. gada vasarā un ziemā Ārlietu ministrija rīkoja ikgadējo informatīvo kampaņu "Ceļo droši, ceļo apdomīgi". Kampaņas laikā digitālajā vidē tika izplatīti tematiski vizuālie materiāli ar ieteikumiem ceļotājiem, un kampaņas video bija skatāms lidostā, autoostā un citviet. Ārlietu ministrija, cieši sadarbojoties ar Iekšlietu ministriju, biedrību "Patvērums "Drošā māja"" un centru "Marta", organizēja ikgadējo sabiedrības informēšanas kampaņu, lai pievērstu sabiedrības uzmanību cilvēku tirdzniecības problemātikai.

Lai paaugstinātu konsulārā dienesta gatavību ātrākai un efektīvākai rīcībai krīžu situācijās, 2023. gadā noslēdzās darbs pie jauna Konsulārā reģistra izstrādes, kas ļaus ceļotājiem ērtāk reģistrēt savus ceļojuma datus un palīdzēs konsulārajām amatpersonām operatīvāk tehniski risināt krīzes situācijas. Plānots, ka jaunais Konsulārais reģistrs ceļotājiem un konsulārajām amatpersonām būs pieejams 2024. gada sākumā. Tāpat 2024. gadā tiks turpināta elektronisko pakalpojumu pieejamības attīstība, lai tautiešiem ārvalstīs būtu plašākas iespējas ātri un ērti saņemt Latvijas iestāžu sniegtos pakalpojumus.

Saikne ar diasporu

Atbilstoši Diasporas likumam Ārlietu ministrija turpināja nodrošināt koordinētu diasporas politikas īstenošanu, uzturot pasākumu sistēmu darbam ar diasporu. Svarīgākās izvirzītās prioritātes: latviešu valodas, identitātes un latvietības uzturēšana, satiklošanās, jaunatnes piesaiste un diasporas aktīvāka iesaiste Latvijas tautsaimniecībā, kā arī remigrācijas veicināšana.

2023. gadā noslēdzās politikas plānošanas dokumenta diasporas jomā - Plāna darbam ar diasporu 2021.–2023. gadam - īstenošana. 2024. gada pirmajā pusē tiks veikts šī plāna uzdevumu izpildes izvērtējums, kas ir būtiski, turpinot sniegt atbalstu diasporai un pielāgojot izvēlētos mehānismus Diasporas likuma mērķu sasniegšanai.

Diasporas politikas īstenošanā iesaistītajām iestādēm valsts budžetā kopumā paredzēti 3 miljoni EUR gadā, kas sadalīti četriem rīcības virzieniem:

- ◆ latviskās identitātes un piederības sajūtas Latvijai stiprināšana, latviešu valodas un kultūras saglabāšana ārpus Latvijas;
- ◆ diasporas pilsoniskās un politiskās līdzdalības veicināšana;
- ◆ diasporas iesaiste Latvijas tautsaimniecības un zinātnes attīstībā;
- ◆ atbalsts remigrācijai.

Ārlietu ministrijas budžetā finansējums darbam ar diasporu ir 226 000 EUR, kas tiek novirzīti projektiem, pētījumu un ekonomiskās sadarbības veicinošu pasākumu īstenošanai.

2023. gads iezīmējās ar vairākiem lieliem forumiem, kas bija orientēti uz diasporas iesaisti investīciju piesaistē, eksporta attīstībā un inovācijās. Viens no nozīmīgākajiem bija Pasaules Latviešu ekonomikas un inovāciju forums (PLEIF), kas atzīmēja 10 gadus, kopš Rīgā pirmo reizi pulcējās diasporas uzņēmēji no visas pasaules. Pasaules Brīvo latviešu apvienības un Ārlietu ministrijas rīkotā foruma mērķis ir attīstīt diasporas un Latvijas uzņēmēju kontaktus un sadarbību ilgtermiņā. Kopš 2013. gada PLEIF ir kļuvis par nozīmīgu un unikālu diskusiju platformu. 2023. gadā PLEIF pulcēja ap 500 dalībniekiem no 25 pasaules valstīm, kuri kopā ar valsts un pašvaldību augstākajām amatpersonām piedalījās diskusijās par Latvijas ekonomikas attīstībai svarīgām nozarēm, tai skaitā biomedicīnu, medicīnas tehnoloģijām, farmāciju, zaļajām tehnoloģijām, viedo enerģētiku, transportu un mobilitāti, darbaspēku un remigrāciju. Šādas mērķēti vadītas tīklošanās, ieguldījumu potenciāla demonstrēšana un stratēģiskas diskusijas par valsts politikām un reformu virzību ir orientētas uz nākotnes investīcijām Latvijas ekonomikas stiprināšanai.

Sadarbība ar diasporu 2023. gadā zinātnes jomā stiprināta arī vienā no lielākajiem Latvijas zinātnes notikumiem – V Pasaules latviešu zinātnieku kongresā, kas notiek reizi piecos gados. Viens no kongresa centrālajiem mērķiem ir veidot un stiprināt Latvijas zinātnieku kontaktus ar Latvijas izcelsmes zinātniekiem no dažādām valstīm, tādēļ kongresa apmeklētāju un satura autoru vidū bija latviešu zinātnieki, kas strādā gan Latvijā, gan visā pasaulē. Kongresa ietvaros izstrādāti informatīvie materiāli: "V Pasaules latviešu zinātnieku kongress: Zinātne Latvijai. Analītiskais apkopojums" un "Zinātne Latvijai: Pārskats par zinātne Latvijā un sasniegtajiem rezultātiem". Tāpat ir sagatavotas politikas rekomendācijas, kas ir apkopotas publikācijā "V Pasaules latviešu zinātnieku kongresa Politikas rekomendācijas". V Pasaules latviešu zinātnieku kongress kopā pulcēja vairāk nekā 1300 dalībniekus.

Savukārt, lai stiprinātu neformālo sadarbību starp Latvijā un starptautiskajās organizācijās strādājošiem profesionāļiem, kā arī pārrunātu Latvijas attīstības un ārpolitikas prioritātes, 2023. gada jūlijā Rīgā otro reizi norisinājās Ārlietu ministrijas organizētais starptautiskajās organizācijās strādājošo Latvijas profesionāļu forums. Tas jau otro gadu pulcēja vairāk nekā 80 Latvijas ekspertus no vismaz 20 valstīm, reģionālām un starptautiskām organizācijām, piemēram, ANO, OECD, Pasaules Veselības organizācijas, Eiropas Parlamenta, Eiropas Komisijas, ES Padomes. Sadarbība ar starptautiskajās organizācijās strādājošiem Latvijas profesionāļiem sekmē Latvijas

ārpolitikas prioritāšu īstenošanu: Latvijas starptautisko atpazīstamību un starptautiskā tiesiskuma nodrošināšanu, tai skaitā kontekstā ar Latvijas kandidēšanu ANO DP. 2024. gadā Ārlietu ministrija plāno attīstīt šo sadarbību, lai pēc iespējas plašāk un efektīvāk izmantotu tautiešu starptautisko pārstāvību un spējas Latvijas interesēs.

2023. gadā aktīvu darbu turpināja Diasporas konsultatīvā padome, kuras intensīvais darbs ir ļāvis uzturēt skaidru priekšstatu par diasporas aktuālajām vajadzībām un pietiekami spēcīgu diasporas organizāciju saikni ar Latviju. Lai īstenotā diasporas politika sasniegtu izvirzītos mērķus, Diasporas konsultatīvās padomes ietvaros sekmīgi darbojas trīs tematiskās ekspertu darba grupas: Latviešu valodas un izglītības darba grupa, Remigrācijas koordinācijas darba grupa un Diasporas mediju darba grupa. Pēdējā minētā darba grupa 2023. gadā strādāja pie diasporas mediju lomas nostiprināšanas ārpus Latvijas dzīvojošo tautiešu saliedēšanā un informatīvās saiknes uzturēšanā ar Latviju, informējot gan par aktuālo diasporā mītnes valstīs, gan norisēm Latvijā un pasaulē globāli. 2023. gadā darba grupa sniedza nozīmīgu ieguldījumu portāla Latvieši.com un Pasaules Brīvo Latviešu Apvienības rīkotā foruma "Diaspora – (ne)atņemama Latvijas informatīvās telpas daļa?" norisē. Forumā tika risināta, piemēram, sadarbības uzlabošana, lai Latvija un Latvijas diaspora dzīvotu vienotā informatīvajā telpā.

2023. gadā Diasporas konsultatīvā padome aktīvi iesaistījās jaunu iniciatīvu ģenerēšanā un konkrētu, diasporai aktuālu priekšlikumu izstrādē. Šis ideju pienesums bija īpaši svarīgs, gatavojot nākamo Plānu darbam ar diasporu 2024.–2026. gadam. Plāns turpina iniciatīvas, kas bija iekļautas līdzšinējā Plānā darbam ar diasporu 2021.–2023. gadam un kuras, izvērtējot iepriekšējā Plāna īstenošanu, iesaistītās iestādes, NVO un diasporas organizācijas ir vērtējušas kā veiksmīgas. Atbilstoši Diasporas likumam tās būs latviešu valodas, identitātes un latvietības uzturēšana, satiklošanās, jaunatnes piesaiste un diasporas aktīvāka iesaiste Latvijas tautsaimniecībā, kā arī remigrācijas veicināšana. Vienlaikus plānā iekļautas arī jaunas iniciatīvas un uzdevumi, ko nosaka diasporas dinamiskā attīstība un globālie izaicinājumi – īpaši remigrācijas jomā, iekļaujot remigrācijas atbalsta pasākumus visos plānošanas reģionos, kā arī programmu uzņēmējdarbības veicināšanai remigrantiem.

2023. gadā diasporas organizācijas ir izrādījušas lielu interesei attiecībā uz Ārlietu ministrijas izsludinātajiem projektu konkursiem. Ministrijā tika saņemti 185 diasporas organizāciju veidoti projektu pieteikumi no 23 valstīm, no kuriem pieejamā finansējuma ietvaros tika atbalstīti 111 projekti 21 valstī ar kopējo piešķirto finansējumu 161 339,82 EUR. Tradicionāli lielākais pieteikto un apstiprināto projektu apjoms ir valstīs ar skaitliski lielu diasporu: Apvienotajā Karalistē pieteikti 37 projekti, no kuriem atbalstīti 25 projekti, Norvēģijā pieteikti 19 projekti, no kuriem atbalstīti 11 projekti, Austrālijā pieteikti 16 projekti, no kuriem atbalstīti 10 projekti, un Īrijā ir pieteikti 13 projekti, no kuriem atbalstīti 10 projekti.

Lai realizētu atbildīgu un pētījumos balstītu rīcībpolitiku diasporas jomā, 2023. gadā Ārlietu ministrija turpināja ciešu sadarbību ar Latvijas Universitātes Diasporas un migrācijas pētījumu centru, kas izstrādāja divus pētījumus: "Diasporas organizāciju kapacitāte un vajadzības" un "Diasporas mediji".

Ārlietu ministrija